

“दिगंबर जैन” पत्रनो वर्ष ८ अंक १०नो वधारो.

॥ श्रीवितरागाय नमः ॥

रूपसुंदरी.

प्रकाशक—

मूलचंद किसनदास कापड़िया-सूरत ।

“दिगंबर जैन” पत्रनी आठमा वर्षनी
छट्टी भेट.

दिगंबर जैन ग्रंथमाला-सुरत.

- नं. १ कलियुगनी कुलदेवी (गुजराती २०००) ०)०॥
- * २ श्रुतपंचमी महत्प्र (गुजराती १०००) ०)=
- ३ धर्मपरीक्षा (गुजराती ११००) १)
- * ४ सुदर्शनशेठयाने नमोकारमंत्रनो प्रभाव(१०००गु.) ०।
- ५ सुकुमाल चरित्र (गुजराती १०००) ०।=
- ६ पंचेंद्रिय संवाद (गुजराती १०००) ०)-॥
- * ७ तमाकुनां दुष्परीणामो (गुजराती १०००) ०)-
- ८ सामायिक पाठ (संस्कृत-भाषा, विधि, अर्थ,
आलोचना पाठ सहित बालबोध लिपि प्रत १५००) ०)-॥
- * ९ शीलमुंदरी रास (गुजराती कविता १३००) ०)=
- * १० सामायिकभाषा पाठ (सार्थ ११००) ०)-
- ११ कलियुगकी कुलदेवी(हिंदी १००००) सद्वर्तन
- १२ भट्टारक मीमांसा (गुजराती १२००) ०)=
- १३ प्राचीन दि. अर्वाचीन श्वे. (गुजराती ११००) ०)=
- १४ पंचकल्याणक पाठ (सार्थ गुजराती २०००) ०)=
- * १५ मनोरमा (शीलमहात्म्य गुजराती १३००) ०।=
- १६ श्री हनुमान चरित्र (हिंदी २०००) ०।=
- १७ श्री जीवंधरस्वामी चरित्र (गुजराती १६००) ०॥
- १८ शुं ईश्वर जगत्कर्ता छे ? (गुजराती २०००) मफत.
- १९ जैनसिद्धांतप्रवेशिका (गुजराती १६००) ०।
- २० रक्षाबंधन कथा (पूजनसह १५००) ०)-॥
- २१ पुत्रीको माताका उपदेश (हिंदी १०००) ०)-॥
- (बहु पाछला पूठां उपर.)

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૫૭૦ વર્ગ

પુસ્તકનું નામ ૩૫૨૩૮૨૧

વિષય ૪૪૪૪:૩

॥ श्रीवीतरागाय नमः॥

पसुंदरी.

कवि दत्तात्रय भीमाजी रणदीवे (वर्धा)ना 'रूपिणी' ग्रंथनो अनुवाद.

अनुवादक—

आशालाल अमुलख शाह—सुरत.

प्रकाशक—

मूलचंद कसनदास कापडिया—सूरत.

प्रथमावृत्ति. वीर सं. २४४१ प्रत २१००.

धरणगाम (खानदेश) निवासी शेठ ह्रस्वकसा भगवानसा
तरफथी ज्ञानावरणीय कर्मना क्षयार्थे 'दिगंबर जैन'-
ना ग्राहकोने आठमा वर्षेनी छठी भेट.

मूल्य. रु. ०-४-०

તદને અધમ દશાણ પહોંચેલા દેશને સુધારવા અને યોગ્ય શિક્ષણનું જ્ઞાન આપવા સુધારક—ગુણ પ્રથમ તેમની દશાનું માન કરાવી તેના યોગ્ય ઉપાય પળ જળાવવા જોઈએ, જેથી ઉભય પક્ષને પોતાની તેવી અયોગ્ય સ્થિતિ તરફ અભાવ ઉત્પન્ન થાય અને પોતે સુધરી શકે. દરેક સજ્જન પુરુષ જનસાધારણને યોગ્ય શિક્ષણ આપવા દરેક રસ્તે ઉપાયો લે છે, પરંતુ તેમાંથી જેને જે રુચતું હોય તે પ્રમાણે પોતાના વિચાર ફેરવી સુધરે અને કોઈ અધમ દશામાંજ પડી રહે, તો તે બદલ સુધારક કદિપણ દોષપાત્ર ગણાય નહીં. ઘણાં સુધારકોને પોતાના મક્કમ વિચાર જળાવતાં દુઃખના સાગરમાં ગોયાં લાવાં પડ્યાં છે. આવાં દશાંતો હજારો પણ નજરે પડશે, પરંતુ તે વસ્તુ આપણે આ સ્થળે ન શોધતાં ચાલુ રસ્તે વચ્ચીશું.

આ નાની નવલકથા શ્રી શ્રોણિકચરિત્ર ગ્રંથનો એક કથાભાગ છે, જેને વર્ધાનિવાસી કવિ દત્તાત્રય ભીમાજી રણદિવેષ મરાઠી ભાષામાં ઉપદેશરૂપી અને રસીલી વાર્તારૂપે રચી થોડાજ સમયપર “રુપિણી” એ નામથી પ્રકટ કરી હતી, જેમાં રુપિણી નામે એક સ્ત્રી કેવી કુહંદી હતી અને તેને એક મહાત્માનો ઉત્તમ ઉપદેશ મળ્યાથી તે કેટલી બધી સુધરી જઈ ગમે તેવાં દુઃખો સહન કરવાં છતાં પણ અડગ હિંમત રાખી પોતે લીધેલું શીલવ્રત કેવીરતે સાચવાં શકી હતી, તેના અવેશ્વ, રસાલા, ચિત્તા-કર્ષક અને બોધપ્રદ ચીતારનો આ ગુજરાતી અનુવાદ છે અને ‘રુપિણી’ એ નામ ગુજરાતી ભાષામાં ઠીક ન લાગવાથી એનું નામ ‘રુપસુંદરી’ રાખ્યું છે; તેમજ આવા બોધપ્રદ અને રસાલા ગ્રંથનો પુસ્તક ફેલાવો થાય, માટે ધરણગામ (સ્થાનદેશ) નિવાસી શેઠ હ્રુમકસા મગવાનસા કે જેમણે પોતાની હયાતિમાંજ રૂ. ૬૦૦) વિદ્યાદાન, શાસ્ત્રદાન વગેરે માટે ગત વર્ષમાં કાઢ્યા હતા, તેમના તરફથી જ્ઞાનાવરણીયકર્મના ક્ષયાર્થે ‘દિગંબર જૈન’ ના ગ્રાહકોને આઠમા વર્ષના છઠ્ઠા મેટ તારીખે પ્રકટ કરાવે છે, જે દેવનાગરી લિપિમાં હોવાથી ‘દિગંબર જૈન’ના વધાજ વાંચકો સુગમતાથી લાભ લઈ શકશે.

વીર સં. ૨૪૪૧

જ્યેષ્ઠ વદી ૧૪

તા. ૧૧-૭-૧૫

જૈન જાતિસેવક—

મૂલચંદ કિસનદાસ કાપાદિયા—સૂરત.

॥ श्रीबीतरागाय नमः ॥

रूपसुंदरी.

प्रकरण १ लुं.

संकेत अने हालना भट्टाभिक्षुकोनी वृत्ति.

तःकालना समये सृष्टिसुंदरी, शरीर उपरनी
अंधकाररूपी साडी दूर करी, जागृत थई
चोतरफ प्रसन्न मुद्राए अवलोकन करती हती.
संगीतना शोखीनोए स्वर्गीय संगीतना मधुर
मधुर तानथी प्राणीमात्रने तन्मय करी दीधां हतां. हृदयने
खुश करनार संगीतथी वृक्षसमुह धीमेधीमे हालता हता अने
वायुलहरी मंदमंद वाती हती. उद्योगी मनुष्य पोताना नित्य.
कर्ममां लागी जवानी तैयारी करता हता. पक्षीओना कलरव
अवाजथी आनंदनो अनुभव करतां सृष्टिसुंदरीनुं अवलोकन
करनार विद्वानो-ज्ञानीओना हृदय प्रफुलित बनी रखां हतां,
तेज प्रसंगे राजगृहनगरीमां एक विचित्र घटना बनी रही हती.

“अहाहा! आज खेरखरुं म्हारुं भाग्य उदयमां आव्युं”
एक तरुणे एक तरुणीने अटकावी कळुं.

“हं, खबरदार म्हारा शरीरने अडक्या तो” तरुणी
स्हेज गुस्साना आवेशमां बोली, परंतु ते तरुण एटलो काबेल
हतो के तेणीना गुस्सा तरफ दरकार न करतां बोल्यो:—

“आवी सोना सरखी आवेली तक हुं जवा दर्श एम
तने लागे छे? प्यारी, आज केटलाक दिवसथी त्हारो जोग जोई
रखो हतो अने सोगनपूर्वक कहीश के हजु बीजा केटलाक
दिवस त्हारो मेलाप न थयो होत, तो हुं जीवतो रही शकत नही!”

“बस करो आ तमारुं मूर्खपणुं ! पारकानी स्त्री साथे
आवुं बोलतां शरम पण नथी आवती ?” तरुणीए उत्तर आप्यो.

आ प्रसंगे तेणीए गुस्सानुं एवुं बाह्य स्वरुप बताव्युं
हतुं के बीजो कोई साधारण लुच्चो तो तुर्तज त्यांथी रवाना
थई जात, परंतु आ तरुण-तेवा कामनो काबेल तरुण स्त्री-
चरित्रना लक्षणो जाणतो होवाथी न डरतां निडरपणे
कहेवा लाग्यो:—

“रूपसुंदरी ! आवा चाळा करवाथी शो लाभ ? त्हारा
आ उपरना गुस्साथी हुं ँही जईश एम त्हने लागे छे ? जो
त्हने तेमज लागतुं होय तो ते त्हारी भ्रमणाज छे अने ते
त्हारे सत्वर काढी नांखवी जोईए. ँहाली ! त्हारी क्रोधीष्ट

અમરીઓ ઉપર ન ચઢાવીશ. ત્હારી આવી વર્તેણુકથી મ્હારો નિશ્ચય ભંગ થતો નથી, પરંતુ મન ટૂટી જાય છે. ત્હારા આ વાક્પ્રહારથી મ્હારા હૃદયનો ચૂરેચૂરો થઈ જાય છે. પરંતુ મ્હારો પ્રેમ ! છઃ, તે લેશમાત્ર પણ ભંગ થનાર નથી અને ત્હેનો ભંગ કરવાનું સામર્થ્ય ત્હારામાં તો શું, પરંતુ જગત્માંના કોઈપણ માણસમાં નથી. મ્હારા શબ્દો મ્હારા હૃદયના ડુંડા પ્રદેશમાંથી નીકળે છે, આ મ્હારા અંતઃકરણની ભાષા છે અને મ્હારા આ અભંગપ્રેમની સાક્ષી એટલે મ્હારી સર્વ સંપત્તિ અને મ્હારો દેહ પણ આજ ત્હને સમર્પણ કરું છું. કેમ ! હજુ પણ મ્હારા પ્રેમની ત્હને સ્વાતરી થાય છે કે નહીં ? હજુ પણ ત્હારો ગુસ્સો સમાય છે કે નહીં ? હજુ પણ હું ત્હારા પ્રેમનો પાત્ર થયો છું કે નહીં ? નહીં ! નહીં ! રુપસુંદરી આજ હું ત્હને મ્હારા ઉપર આવી અપ્રસન્ન રહેવા દર્શિશ નહીં. મ્હારી આ એકનિષ્ઠ ભક્તિથી કિંવા પૂજાદ્રવ્યથી મ્હારો હૃદયદેવતા પણ પ્રસન્ન થાય નહીં તો આજ મેં તે પાછળ પોતાના પ્રાણને પણ બઢી કરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે અને આ જો ત્હેનો આરંભ—”

આટલું બોલી ત્હેણે પોતાના ફેંટાનો ફાંસો પોતાના ગઢામાં નાંચ્યો અને હવે તે જોરથી સેંચવાની તૈયારીમાં છે એટલામાં તે તરુણી ત્હેના બન્ને હાથ જોરથી પકડી બોલીઃ—

“ સબૂર ! સબૂર ! દેવદત્ત, આવું સાહસ ન કરો ! ત્હમારા પ્રેમની પરીક્ષા જોવા માટેજ હું ત્હમારાથી ક્ષણભર આવી

નિષ્ઠુરપણાથી વર્તી ! પરંતુ સ્વરૂં પૂછો તો પ્રથમ ત્હમને જોયા તે દિવસથીજ મ્હારું મન ત્હમારા પર આકર્ષાયું છે, પણ આપ આ કેટલા અવિચારીપણાના દૃષ્ટાંતને સત્ય ઠરાવવા તૈયાર થાઓ છો. એરે, એરે ! પુરુષના સાહસિકપણાની હદ થયેલી પણ જોઈ !

આ વચ્ચે તે તરુણી, તરુણના મોહના પાસમાં સપડાઈ હતી. વાચક ! ઉભય અનાચારી સ્ત્રીપુરુષને તેવીજ સ્થિતિમાં રહેવા દઈ ત્હેમનો પૂર્વવૃત્તાંત શું છે તે તપાસીએ.

આ કથા—વાર્તાની શરૂઆત સર્વોત્કૃષ્ટ ભૂપાલ શ્રેણિક-રાજાના વચ્ચતની હોઈ, ઉપરના બંને પાત્રો ત્હેમના રાજ્યનાજ એટલે રાજગૃહનગરીના હતાં. સ્ત્રી એક સ્નેહુતની પત્ની હતી. ત્હેના પતિનું નામ બલીભદ્ર હતું અને ત્હેનું નામ રુપસુંદરી (રુપિણી) હતું. તેણી રુપમાં અતિ સુંદર અને ત્હેનો ચહેરો પણ મોહક હતો. ત્હેનામાં જેટલું સૌંદર્ય હતું, ત્હેના કરતાં તે વિષેની ત્હેની સ્વંત ત્હેને વધારે દોષિતમાન બનાવતી હતી, પરંતુ ત્હેના બાહ્ય અંગ જેટલા મનોરમ હતાં તેટલાંજ ત્હેના અંતરંગ મલીન હતાં. આ સર્વ મલીન અંતરંગને ત્હેનું ચંચલ મન મદદગાર હતું. આવા દુર્ગુણથી ત્હેનું આટલું ઉત્કૃષ્ટ બાહ્ય સૌંદર્ય પણ પ્રેત ઉપરના પુષ્પ પ્રમાણે તિરસ્કાર યુક્ત થયું હતું. આવા સુંદર શરીરમાં આ નિંદ્ય દુર્મુળનો કેવી રીતે પ્રાદુર્ભાવ થયો, આ નાજુક ફૂલના અંતરંગમાં પણ દારુણ વિષધારી કીડો કેવી રીતે પેઠો, એ બાબત અત્રે સ્ફૂટ કરવાની આવશ્યકતા

नथी, परंतु एटलुं तो कहेवुंज पडशे के, त्हेनी बाल्यावस्थामांनी परिस्थितिज घणे अंशे आ दुर्गुणने कारणभूत थई हती.

त्हेना आवा प्रकारना स्वभावथी गृहकार्य तरफ किंवा गृहिणी कर्तव्य तरफ त्हेणीनुं बिल्कुल लक्ष नहोतुं. टापटीप अने नखरा एमांज त्हेणीनो घणोखरो वखत जतो, आथी त्हेणीना संबंधे गाममां अनेक प्रकारनी शंकाओ प्रसरेली हती. दोरंगी दुन्याने शुं ! ज्यां कांई जोवानुं के सांभळवानुं मळ्युं एटले त्हेना उपर रजनं गज करी वात बधारी, परंतु त्हेनाथी फायदो छे के नुकशान छे ते तरफ बिल्कुल लक्ष राखती नथी. आवी स्थितिमां लोकवाणीना प्रहारथी रूपसुंदरीना सासुससराना मनमां केटली वेदना थती हशे त्हेनी दुन्याने किंवा खुद रूपसुंदरीने पण कल्पना नहोती. गाममां चालेली पोतानी निंदा केटलीक वखत त्हेणीना कानपर पण आवनी, परंतु तेथी पोताना चंचळ स्वभावमां फेरफार करवो, एटली पण तेणीना मनमां असर थई नहीं.

लोकनिंदाथी अने सासुससराना उपदेशथी के अन्य कोईपण कारणथी तेणीना मनपर असर थई नहीं, किंवा थती नहीं. तेणीनो पति घणोज सात्विक, सरल स्वभावी अने आखो दिवस काममां गुंथाएलो रहेतो. ते सवार थतांज खेतरमां जतो अने रात्रिनी एक प्रहर वित्या पछीज घेर आवतो, परंतु त्हेने पण सुख किंवा आनंदनो लाभ बिल्कुल मळतो नहोतो.

पोताना स्वभावर्था पोते पोताना पतिने दुःखी करे छे अने तेथी उभयना जीवन विषमय बने छे ए विगरेना ख्यालो ते अभागणी रुपसुंदरीने नहोतां.

आवा प्रकारनी आ तरुणीनी स्थिति होवा छातां खेतरमां जवा माटे ते आज घरमांथी निकळी हती अने रस्तामां उपर जणावी गया, ते प्रमाणेनी हकीकत बनी आवी.

तेणीने जेणे अटकावी हती ते तरुण पण राजगृहनगरी-नोज रहेनार होई, ते एक भिक्षुकनो पुत्र हतो. त्हेनुं नाम जो के देवदत्त हेतुं परंतु त्हेनी वर्तणुंक अने आचरण जोई त्हेने 'दानवदत्त' एज नाम विशेष शोभतुं हतुं, एवं कोईने पण जणाया सिवाय रहे नहीं ! त्हेनो बाप जो के भिक्षुकनो धंधो करतो हतो, पण त्हेनी आर्थिक स्थिति बदल राजगृहनगरीना मोटा मोटा लक्ष्मीपुत्रो—धनवानोने पण आश्चर्य लागतुं हतुं अने मोटा मोटा व्यापारीओने रात्रि—दिवस अथाग उथलपाथल करी नफा—नुकसाननी चिंतामां बळवुं पडतुं हतुं. केटलाक व्यापारीओ त्हेनी आर्थिक स्थिति जोई, 'आपणे पण शरुआतर्था आवा बीनजोखमी धंधामां केम पडया नहीं ?' एम बोलता हता.

आ गृहस्थना नहीं भिक्षुकना धंधानो व्यवसाय एवा प्रकारनो हतो के, भोळा मनुष्य त्हेनी नजरे पडता के तरतज त्हेमनो शीकार करतो. कोई श्रीमंतनो पुल मांदो पडे, कोई

વ્યાપારી લક્ષ્મીની અગવડમાં આવે કિંવા કોઈ આબરુદાર માણસ ઉપર રાજાની હતરાજી થાય તો આ મિશ્નુક પોતાની મોસમ સમજી તે વચ્ચે સંકટમાં સપડાયલા મનુષ્ય પાસે જઈ, એકાદ ગ્રહની પીડા છે અગર ગામદેવતાનો કોપ છે એમ મિથ્યા વાતોથી ત્હેમના મનમાં ઝેમ બેસાડી દેતો અને પછીથી પોતાની ઇચ્છા મુજબ ત્હેમની પાસેથી દ્રવ્ય કઢાવતો. આવા અનેક વ્યવસાયથી તે ઘણીજ સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરી શક્યો હતો.

શેડુતવર્ગને પણ આ બ્રાહ્મણ કામધેનુ જેવો લાગતો. વઠી ત્હેના ગરીબ સ્વભાવનું પૂછવુંજ નહીં ! સાધારણ ધૂર્તપણું રાહ્યું એટલે થયું, પછી જોઈએ ત્હેને પીગઢાવી પોતાનું કાર્ય સાધી શકાય. આ મિશ્નુક પણ ધૂર્તપણાનું પુતલુંજ હોવાથી તે જુદા જુદા રસ્તે શેડુતવર્ગને સ્હમજાવી—પટાવી ત્હેમની પાસેના દ્રવ્યનું હરણ કેવી રીતે કરતો તે જુદું કહેવાની જરૂર નથી.

વઠી તે મિશ્નુકે—ધૂર્તે લોકકલ્યાણ માટે ગામદેવતાનો અભિષેક ! કરવાનું ધર્તીંગ એટલા સપાટાથી ચલાવ્યું હતું કે જેથી સ્ત્રી વ્હેતી નદીનો પ્રવાહ બંધ થઈ અભિષેકના જઠની એક કૃત્રિમ નદી વ્હેવા લાગી હતી. આ અનર્થ બદલ એક વચ્ચે ત્હેના પુત્રે પણ આશ્ચર્યથી ખુલાસો માંગ્યો હતો, ત્યારે તે ગુસ્સાના આવેશમાં બોલ્યો:—

“મૂર્ખ, ત્હેને ચિસ્કુલ અક્કલ નથી. આ નદીના પ્રવાહની ઉલટપાલટથીજ દ્રવ્યની ઉલટપાલટ થઈ છે, સમજ્યો; તે પ્રવાહ

આ તરફ વળ્યો તેથીજ લોકોના દ્રવ્યનો પ્રવાહ પળ મ્હારા ઘર તરફ વળ્યો ! આ અઘંડ વહેનાર અભિષેક—જઠનો પ્રવાહ ઇટલે ત્હને શું સમજાય છે ? આ આપણા ઘરમાં વહેનારો દ્રવ્યનો પ્રવાહ છે પ્રવાહ ! સમજ્યો !” પિતાના આ ઉત્તરથી પુત્ર એકદમ ઠંડો થઈ જાય એમાં શું આશ્ચર્ય !

આવા ધૂર્તવિદ્યામાં નિપુણ તે ભિક્ષુકના ઘેર દેવદત્તનો જન્મ થાય, ત્યારે ઉદ્યોગ પ્રત્યે ત્હેને તીરસ્કાર ઉત્પન્ન થાય ત્હેમાં શું આશ્ચર્ય ? સિવાય ત્હેના પિતાનો ઉપદેશ પળ ત્હેની આ વૃત્તિને પુષ્ટી આપે તેવો હતો. તે, દેવદત્તને હમેશાં કહેતો:—

“ આપણે કોઈપણ ધંધો કરીને શું કરવું છે ? આપણી વંશપરંપરાનો વ્યવસાય આપણને યુક્તિપુરઃસર કરતાં આવડ્યો ઇટલે બસ ! અને આ યુક્તિ પ્રાપ્ત કરવાને ‘ હાજી હા ’ પળું અને ઘણીજ ધૂર્તતા, એ સિવાય બીજું કાંઈજ નથી. પછી આપણને શાની સ્વામી છે ? યજમાનની બધી સંપત્તિ તે સુશીથી આપણી સમજ. મ્હારો આ ઉપદેશ બરાબર ધ્યાનમાં રાખી ચાલીશ, તો ત્હારા જન્માંત સુધી કશાની પળ કમી પડશે નહીં ! ”

થયું ! આ પ્રમાણે ન્હાનપણથી આઠસુ અને નિરુદ્યોગી બનેલો દેવદત્ત—તરૂણ શરૂઆતથીજ સ્વચ્છંદી અને બદફેલીમાં સપડાય એમાં શું આશ્ચર્ય ? અને તે હવે પૂર્ણપણે દુર્વ્યસનમાં સપડાયો હતો. આ સિવાય લોકનિંદા અને ઠઠ્ઠામશ્કરી પળ તેના અંગનો એક સ્વભાવજ થઈ પડ્યો હતો. કેટલાક

સમયે ત્હેનો પિતા મરણ પામ્યો અને ત્હેની અઢઠક લક્ષ્મી વગર મહેનતે આવી મઠવાથી ત્હેની આ નીચ વૃત્તિને પુષ્ટિકર થઈ પડી અને તે સંપત્તિ પળ દુર્માર્ગે જવા લાગી. વ્યાજબીજ છે કે ગરીબ મોઢા મનુષ્યોની દેશ્વતી આંખમાં ધૂળ નાંચી મેઢવેલી લક્ષ્મી આવા દુર્માર્ગે ન જાય, તો જાય પળ કયા રસ્તે ?

આ નીચ તરુણને પુષ્કળ દિવસથી રુપસુંદરીનો મોહ લાગ્યો હતો. ત્હેણીના સ્વભાવ વગેરેની જો કે ત્હેને માહીતિ નહોતી કિંવા તેણીની અને ત્હેની ઓઢસ પળ થઈ નહોતી, તો- પળ ત્હેની વર્તણુક અને મનનું ચંચલપણું દેશ્વાડનાર ત્હેણીનો અભિનય, ઇટલું બાહ્ય કારણજ ત્હેને તેજ વિષયમાં દુર્વાસના ઉત્પન્ન થવાનું સબલ કારણ હતું; પરંતુ ત્હેણીનો કાદિપળ ઇકાંતમાં મેલાપ ન થવાથી ત્હેણે પોતાની આ વાસના તેણી પાસે આજ સુધી સુઢ્ધો રીતે કહી બતાવી નહોતી ! તે મેલાપ ત્હેના સુદૈવે (!) ત્હેને અચાનક આજ પ્રાપ્ત થયો ! તે પળ કોઈ કામ પરત્વે આજ આવીજ રીતે પોતાના સ્વેતરમાં જતો હતો.

રુપસુંદરીનો પોશાક દરરોજ પ્રમાણે આજ પળ મમક-દાર હતો. ત્હેણીએ ઇક કાઢી ચંદ્રકઢા ધારણ કરી, જરીની બુટ્ટેદાર ચોઢી પહેરી હતી અને અષ્ટમીના ચંદ્ર જેવા પોતાના લલાટમાં કંકુની ઇક નાની ટીલડી કરી હતી. આ વસતનો ત્હેનો પોશાક અને ચટકમટક ઇમાંથી ઇકજ તરફ જો કોઈની

નજર પડે તો આ સ્વેતરમાં જતી સ્વેદુતની સ્ત્રી છે એમ કેટલા પણ પરિશ્રમથી કહીએ તોપણ કોઈને સ્વરૂં લાગે નહીં !

દેવદત્તનો પોશાક પણ ત્હેની વૃત્તિને બંધવેસતો હતો. ત્હેણે શરીરે એક મલમલનું પહેરણ પહેર્યું હતું, માથે આસમાની રંગનો ફેંટો ઘણીજ મહેનતે ફેશનથી બાંધ્યો હતો અને હાથમાં એક નાની નેતરની સોટી પણ હતી.

સ્થામે નેત્રકટાક્ષ ફેંકતી મોટા તોરથી ચાલતી રૂપસુંદરીને દૂરથી જોતાંજ એકાદ ગીધ પક્ષી જેમ પ્રેત—મુડદા તરફ ધસે તેજ પ્રમાણે દેવદત્ત તેણી તરફ ચાલ્યો અને પછીની તેમની વાતચીત અને સંવાદ શું શું થયો તે ઉપર જગાવી ગયા છીએ.

પોતે બનાવેલી યુક્તિના—આત્મઘાતના ઢોંગથી, દુર્બલકિંવા ચંચલ મનની રૂપસુંદરીપર અનુકુલ પરિણામ થયેલું જોતાંજ દેવદત્તે, પ્રાપ્ત થયેલા મેલાપનો જેટલો બની શકે તેટલો લાભ લેવાનો નિશ્ચય કર્યો.

ત્હેણે પોતાના મોહક બોલથી તેણીના મનમાં વિશ્વાસ ઉત્પન્ન કરાવી, ભાવી સુખના અનેક મનોહર ચિત્રો તેણીના સમક્ષ સ્વપ્ના કરી તેણી પાસેથી પોતાની સાથે દેશાંતર ન્હાસી જવાનું કબુલ કરાવી લીધું !

આ વચ્ચે પોતાનું કેટલું અધઃપતન થાય છે, તે તે દુર્બલ મનની પ્રેમદાના લક્ષમાં આવ્યું નહીં ! તેણીનો પક્ષ

શું દોષ ? તે નીચ તરુને તેળીની આ પાંગળી માનસિક વૃત્તિનો પોતાની દુર્વાસના તરફ બની શકે તેટલો ઉપયોગ કરવામાં પોતાનું પુરુષાર્થ વાપર્યું હતું.

તેના મોહક ભાષણથી આકર્ષાયેલી રુપસુંદરી બોલી:—

“ત્યારે આવતી કાલે બે પ્રહર રાત્રિએ હું અહીંઆ જરૂર આવું ને ! ત્હમે મ્હારી અહીં રાહ જોશો કે ?”

“હા, ત્હને હજુ પળ આ બાબત કેમ શંકા લાગે છે ?”

તેળીના ઉપરના પ્રશ્નના કેવલ આનંદથી ઘેલો થઈ દેવદત્ત બોલ્યો.

આ વખતે સ્વર્ગનાં દ્વાર જળે સુલ્લાં થયાં હોય તેમ ત્હને માસ્યું. તે આગળ બોલ્યો:—“છ: તું કેવી ગાંડી છે ? તે ક્ષણે આપણે મઠી, સ્વર્ગસુખમાં વિહાર કરવાનો તે સમય આવતાં સુધી, જ્ઞેને સ્વર્ગ અગ્નિના અંગારા પર લોટતા પ્રમાણે લાગનાર ત્હને, ત્હારા માટે ગાંડોઘેલો બનેલા દાસને “મ્હારી અહીં રાહ જોશો કે ?” એમ તું શું પૂછે છે ? માલમત્તા વેચી પૈસા એકઠા કરવાનું ન હોત, તો હું અત્યારથીજ અહીં બેસી રહ્યો હોત.”

એટલામાં રુપસુંદરીનું મન શંકાશીલ થયું અને તે બોલી:—“હું તમારા શબ્દો પર વિશ્વાસ રાખી, કહ્યા પ્રમાણે વર્તવા તૈયાર થઈ, પરંતુ આપ મ્હને પછીથી ફસાવશો તો નહીં ? મ્હારો ત્યાગ તો નહીં કરોને ?”

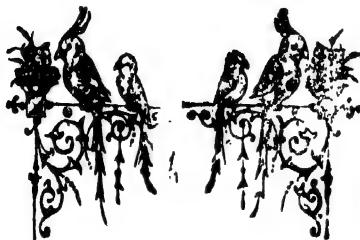
“કેવી આ કુશંકા !” દેવદત્તે પૂર્ણ વિશ્વાસુ દ્રષ્ટિએ કહ્યું. “ઘાલી, મ્હારા પ્રેમ બદલ ત્હારા મનમાં હજુ પળ સંશય

રહ્યો ? બોલ ! તારો આ સંશય નષ્ટ થવા માટે હું અત્યારેજ શું કરું તે બોલ ! મ્હારા આ હૃદયને વિદીર્ણ કરી ત્હેમાં તારા બદલ વસતો ગાઢ પ્રેમ ત્હેને શું દેખાડું ?”

“નહીં, નહીં !” ત્હેના આ નાટકી ભાષણથી નિઃશંક થયેલી રૂપસુંદરી બોલી—“મ્હારા ઘેલા મનમાં વિચિત્ર શંકા ઉત્પન્ન થઈ ! પણ હવે, મ્હને મુક્ત કરો, કારણકે સ્વેતરમાં જલ્દી જવું જોઈએ નહીં તો આપણો સઘળો વિચાર ધૂઝધાળી થઈ જશે !”

તેણીના મધુર ભાષણથી અને ચંદ્રમુખીના જેવા મુખ-મંડળનો ત્યાગ કરવો દેવદત્તને આ વચ્ચે ઘણોજ વિષમ લાગ્યો, પરંતુ પછીનું અલંકાર અને અવિનાશી સુખ (!) તરફ વિચાર કરતાં, ત્હેણે ઠરાવેલો વચ્ચે થતાં સુધી છૂટી કરી તેણીના વિયોગનું દુઃખ સહન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો અને તેણીને પોતાની બાથમાંથી મુક્ત કરી. માત્ર છોડતી વચ્ચે પોતાનું વચન પાલવાનું ફરીથી એકવાર યાદ કરાવી, સોગનપૂર્વક કબૂલ કરાવી લીધું ! અને પછીથી બન્ને જણ પોતપોતાના રસ્તે પડ્યા !

પ્રકરણ ૨ જું.

સત્સમાગમ.

વદત્ત સાથે સંકેત કરી રુપસુંદરી પોતાના
 खेतરમાં જવા નીકળી, જે પહેલા પ્રકરણમાં
 જણાવવામાં આવ્યું છે. ઘેરથી ન્હાસી જઈ,
 સ્વતંત્ર રહેવાથી ઘણુંજ સુખ મળે છે એવું તેના
 હૃદયમાં ઠસી ગયેલું હોવાથી દેવદત્ત સાથે ન્હાસી જવાનો તેણીએ
 પાકો વિચાર કર્યો હતો. આ ભાવી સુખમાં લવલીન થઈ તે
 ચાલતી હતી, તેવામાં રસ્તાની એક બાજુએ પળ નજીકમાં શીલાપર
 બેઠેલા એક તરુણ મુનિ ઉપર તેણીની નજર પડી.

આ મુનિની ઉમર હજુ પચીસ વર્ષની પણ થઈ નથી
 છતાં આટલી વયમાં વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત કરી સકલ વિષયસુખોપભોગનો
 ત્યાગ કરવો, એ કાંઈ સ્હેલું નથી. આ વયે જે મનોવિકાર વર્ષો
 સુધી જલવૃષ્ટિ પ્રમાણે કોઈને પણ ન ગણકારતાં કનકકામિની—
 વિલાસ પાછળ દોડવાનું, તેમાં મગ્ન કરનારું—નહીં, ઊલટી ગતિ
 આપનારું—પરમાર્થ તરફ વાળનાર આ મહાત્માના આત્મબલનું
 વર્ણન કરવાની શક્તિ કોની કલમમાં છે ?

આટલી વયમાં વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થવો, એ કદાચ પૂર્વજન્મના
 શુભકર્મ કારણમૂલક હશે, પરંતુ તે પ્રમાણે તરવારની ધાર જેવાં
 વ્રતનું પાલન કરવું, તેમાં અલૌકિકપુરુષાર્થ નથી એવું કોણ કહેશે ?

આ વચ્ચે પ્રાતઃકાળના આઠ વાગ્યાનો સુમાર હતો. સૃષ્ટિનું સ્વરૂપ હજુ પળ સૌમ્ય અને રમણીય હતું અને મુનિશ્વર તેનું અવલોકન કરી તે ઉપરથી મલ્લનારા અનેક વિચારતરંગ-માં મગ્ન થઈ ગયા હતા. તે અતિ સ્વરૂપવાન હોવા ઉપરાંત તપથી તેમની કાંતિ વધારેજ સ્ત્રીની નીકલી હતી. તેમની મુખમુદ્રા અતિ શાંત હોવા છતાં તેમાં ઇટલું મોહકપણું હતું કે જોનારને તેમની તરફ ભક્તિભાવ પ્રકટી નીકળતો.

તે મહાત્માને જોઈ રૂપસુંદરીને એકદમ મોહ ઉત્પન્ન થયો અને પોતાનો માર્ગ છોડી તે તરફ વળી.

તે તેમના સમક્ષ ઊભી રહ્યાને ઘણોજ વચ્ચત થવા છતાં પણ મુનિના મ્હોંમાંથી એક શબ્દ પણ નીકળ્યો નહીં. ‘ મુનિ મને કોણ, ક્યાંના વગેરે પ્રશ્ન પૂછશે ઇટલે પછી હું મારી મનો-કલ્પના તેમને જણાવીશ ’ એવો રૂપસુંદરીના મનમાં વિચાર હતો, પરન્તુ મુનિ તો પોતાના ધ્યાનમાં મગ્ન હોવાથી તેનીના તરફ નજર પણ કરી નહીં, જેથી ઘણોજ વચ્ચત રાહ જોયા પછી કંટાળી જઈ પોતેજ મુનિ સાથે બોલવા લાગી—

‘ મહારાજ ! કેટલા વચ્ચતથી હું આપની સમક્ષ ઊભી રહી છું, છતાં પણ આપ મારી સાથે એક અક્ષર સુદ્ધાં બોલતા નથી ! કેમવારુ, હું આપની કૃપાને પાત્ર નથી શું ? મહારાજ ! જેની પ્રાપ્તિ માટે સેંકડો તરુણ પોતાના સર્વસ્વ ઉપર પાળી ફેરવવા તૈયાર છે, તે પોતાની મેલે તમારી પાસે આવ્યા છતાં

तमे तेनी तरफ नजर सुद्धां पण करता नथी ! म्हारा सुखनी वात एक बाजुए रहेवा द्यो, परंतु पोताना सुखनी बावतमां तमे आटला बधा बेफिकर केम ? तमने पोताने कांईपण नहीं सृज्युं होय, पण आवी नानी वयमां आटली सुंदर अने सुको-मळ तमारी देह, टाढ, तडकामां दुःखी थयेली जोई म्हारा हृदयमां कांई कांई थाय छे ! महाराज, आवी तरुणावस्थामां आ मिथ्या (!) फंदमां फसाई आपना जीवना आवा हाल केम करो छो ? तमारो मनमोहक च्हेरो अने सुंदर रूप जोई मारा जेवी सेंकडो स्त्रीओ रातिदिवस आपनी सवामां हाजर रहेशे. तमने मुखमांथी एक अक्षर पण काढवानी जरूर रहेशे नही, पछी महाराज, आम शा माटे करवुं पडे ? हं: हवे मौनव्रत छोडो अने आ दासीने पावन करो !! केम, आप हजु पण कांई बोलताज नथी ? नहीं नहीं, हवे हुं आपने छोडवानी नथी' एटलुं बोली ते पतीत प्रेमदाए ते निष्पापी मुनिवर्यनो हाथ झाल्यो.

आटला वखत सुधी तेनी वाचाळ चालु हती परन्तु मुनि तो स्वस्थज बेठा हता, पण ज्यारे तेणीए तेमना हाथने स्पर्श कर्यो के 'पतीत भगिनी आ शुं करे छे ?' एवा उद्गार ते शांत, निर्विकार अने निष्कलंक महात्माना मुखमांथी बहार पडया.

आटलाज उद्गार, परन्तु तेनुं ते पतीत प्रेमदा उपर केवुं विलक्षण परिणाम थयुं ! तेणीए तरतज तेमनो हाथ छोडी

દીધો અને બધો નહીં, તોપણ તે ઉદ્ધારથી તેનો કામવેગ ઘણોજ કમી થઈ ગયો. પુરુષના ભાષણનો કિંવા સ્પર્શનો વિલક્ષણ અનુભવ રૂપસુંદરીને આ જન્મમાં કદિ પળ થયો નહોતો; તથાપિ ‘દોરડીં બઠે પળ બઠ બઠતો નથી’ એ કહેવત મુજબ તે તેમને કહેવા લાગી:—

‘મહારાજ, મારી આટલી પળ કામના કેમ પૂરી નથી કરતા ? આપ જો મ્હારો હેતુ પાર નહીં પાડશો, તો હું જુરીજુરીને આપની સમક્ષ મરીશ. મારું મન આપની ઉપર ઇટલું લાગ્યું છે કે આપના સિવાય મ્હને જો સ્વર્ગ પણ મળે, તો તે નર્ક જેવું ગણી કાઢું !’

“સુખ ! સુખ ! સુખ ! હે અભાગિણી !” તે શાંતચિત્ત મુનિ મોટા ગંભીરપણાથી બોલ્યા “તું કેવા ગાઢ અજ્ઞાનતિમિ-રમાં ડૂબેલી છે અને તારું સુખલોલુપ્ત મન, વિકારવશમાં પડી કેવા મિથ્યા સુખની આશા રાખે છે ? સુખની ઇચ્છા દરેક પ્રાણીને હોય છે અને તે પ્રમાણે તને પણ હોય તે સાહજીક છે, પરંતુ સુખ બાબતમાં તારી સમજુત માત્ર મૂલ છે. સ્વરૂં સુખ અને તારી તે વિષેની સમજુતમાં પાણી અને અગ્નિ, કિંવા રાત્રિ અને દિવસના પ્રમાણે વિરોધ અગર અંતર છે. તું સુખ સમજી જેના પાછળ લાગી છે અને સ્વેચ્છાથી જેનો અનુભવ છે છે, તે વિષયભોગ સ્વરેસ્વરૂં સાચું સુખ છે કે ? જ્યારે તેમ હોય તો સુખ બાબત તને જે ચટપટ લાગી રહેલી છે તે કેમ ? સુખ મળવા

પછી તેની ઇચ્છા કેમ થાય ? આ ઉપરથી તું મ્હોટા ભ્રમમાં પડી છે, એ ત્હારા લક્ષમાં નથી આવતું ? તારી સાથે બોલવા બાબતમાં એકલો ભ્રમ નહીં પરન્તુ દારુણ અઘ:પાત છે ! ઇન્દ્રિયવેદના સમાવવાના પ્રયત્નમાં વિકૃત મનને ક્ષણિક મલ્લનારા આનંદમાં સુખ સમજી, તું આ કેવું ભયંકર વિષપાન કરે છે, તેની કલ્પના પણ છે કે ? આ કાર્યથી ત્હારા આત્મા ની કેવી ભયંકર સ્થિતિ થશે, કેવાં દુ:ખો ભોગવવાં પડશે, તેનો ત્હેં કદિપણ વિચાર કર્યો છે ? કદિ તેવો વિચાર આવે તો તે તરફ દુર્લક્ષ કરે છે ? વ્યભિચારી જીવને પરલોકમાં ભોગવવાની ભયંકર આપત્તિઓની કલ્પના પણ નથી શું ? કેમ, આ બધું તને છોટું લાગે છે ? સાંભળ, આ વિષયમાં ત્હને કાંઈપણ શંકા માલૂમ પડતી હોય અને તે ત્હારે જોવું હોય તો ક્ષણભર ત્હારી આંખો બંધ કરી સ્થિર મનથી રહે, અને પછી ત્હને શું દેખાય છે તે કહે ! ”

રુપસુંદરીનું મન તે મહાત્માના ભાષણથી એટલું સ્થિર થઈ ગયું હતું હતું કે, તે વચ્ચે મનને સ્થિર કરવાની જરૂર રહી નહોતી. તેણી એ મહાત્માના કહ્યા મુજબ આંખો બંધ કરી થોડી વાર ઊભી રહી તેટલામાંજ તેણીએ એક બૂમ પાડી અને ‘ મહારાજ ! મ્હને બચાવો, બચાવો ’ એમ કહી તેમના પગ ઉપર ઢલી પડી.

રુપસુંદરીને જીવંતપણામાંજ આ વચ્ચે જે નર્કનો ભયાનક દેખાવ દેખાયો, તેમાં તે મહાત્માનું અલૌકિક સામર્થ્ય

હતું કે રુપસુંદરીની કલ્પના હતી તે નિશ્ચિતપણે કહેવું અશક્ય છે. વ્યભિચારી જીવને નર્કમાં કેવી મયંકર શિક્ષા મળે છે, આ વિષયની વાતો હમેશાં તેણીના કાન ઉપર પડતી હોવાથી તત્સંબંધી વિચાર પળ તેના મનમાં ધોળાતા હતા, આથી મુનિના ભાષણ પહેલાંજ દૃઢ શ્રદ્ધાઘ્રુ બનેલા મનને તેજ વિચારનું કાલ્પનિક ચિત્ર, જેવું ને તેવુંજ મૂર્તિમંત દેખાય, તે વાત કદાચિત્ અધિક સંભવિત હશે. તે ગમે તે હો પરન્તુ ઇટલી વાત તો સ્વરી કે, તે દેખાયલો મયાનક દેખાવ તેણીને ઇટલો સ્વરો લાગ્યો અને તેણીના મનપર એવું સક્ષત પરિણામ થયું કે, તે સ્થિતિ આપણે પ્રત્યક્ષ ભોગવીએ છીએ એવી તેણીના મનની સમજણ થઈને, તેણીએ ઉપર કહ્યા મુજબ મોટી ભૂમ પાડી !

નર્ક કેવા પ્રકારનું હોય છે અને તેમાં આવા પાતકી જીવોને કેવા પ્રકારનું શાસન મળે છે, આ વાતની ઘણી વાતો જુદા જુદા ધર્મગ્રંથોમાંથી વાંચકોના કાનપર હમેશાં આવવાથી, રુપસુંદરીને આ ક્ષણભરના કાલ્પનિક નર્કવાસમાં કેવાં કેવાં દારુણ દુઃખો ભોગવ્યાનું અનુભવ્યું તે અહિં સવિસ્તર કહેવાની જરૂર નથી.

મુનિના પગ ઉપર ઢાલી પડેલી રુપસુંદરી ઘણાજ વસ્તે શુદ્ધિમાં આવી, તેણીના હૃદયમાં થયેલી ધડક હજુ પણ કમી થઈ નહોતી, હજુ પણ તેણીના કાલજામાં તે જોરથી હોવા છતાં આછું શરીર પરસેવાથી ભીંજાયલું હતું ! પોતે જોયેલો તે મયાનક દેખાવ અને ભોગવેલી દારુણ શિક્ષાઓ, એ સર્વ સ્વરૂં છે એમ હજુ

સુધી તે માનતી હતી. તે જરા શાંત થઈ એટલે મુનિરાજ બોલવા લાગ્યા:--

“ રુપસુંદરી ! આ નિંદ્ય દુર્ગુણથી આપણને પરલોકમાં શું શાસન મળશે તે ત્હેં જોયુંજ. મરણ પછીનું નર્ક તને દેશાયું, પણ આ નિંદ્ય કૃત્યથી આલોકમાંજ જે નર્ક નિર્માણ થયું છે તે તરફ ત્હારી નજર કદિ પણ ગઈ છે ? આ નર્ક, તે નર્ક કરતાં કોઈ પણ પ્રકારે કમી ભંચકર, કમી દુઃસહ કિંવા કમી યાતના-વહ નથી ! આટલુંજ નહીં પણ કેટલીક બાબતમાં આ તેનાં કરતાં વધારે ભંચકર છે ! પરલોકના નર્કમાં ત્હારા પાપ બદલ ત્હને સ્વતઃનેજ દુઃખ ભોગવવું પડશે, પણ આલોકના નર્કમાં ત્હારી સાથે ત્હારા પ્રિયજનો અને સંબંધ ધરાવનારા દરેકને અસહ્ય દુઃખ ભોગવવું પડે છે; રુપસુંદરી, આનો—આ એહિક નર્કનો—આ જીવંતપણાના રૌરવ વિષે ત્હેં કદિ પણ વિચાર કર્યો છે ? આ પાપથી ત્હારું મન પ્રત્યેક ક્ષણે કેવું શંકાશીલ હોય છે, અનેક પ્રકારના ભય પ્રત્યેક ક્ષણે ત્હારું હૃદય કેવી રીતે ફાડે છે, જુદા જુદા પ્રસંગે નવીન નવીન યુક્તિઓ યોજવામાં અને કેવી થાપ આપવી એજ વિચારે અશાંતતા ત્હારી પાછળ કેવી એકસરખી લાગી છે અને સુખની નિદ્રાથી તને કેવી છોડાવી છે, તેનો બરોબર વિચાર કર ! આ મનના દુઃખનું ચિત્ર આંખો સમક્ષ સ્વદું કર અને આ યાતનાની, ખાલી નર્કની સાથે તુલના કરી આ એટલીજ અસહ્ય છે કે

નહીં તે કહે ! અહીંના મનનો દુભાવો અને ત્યાંની તપાવેલી લોચંડી પુતળી કરતાં કોઈ પણ પ્રકારે કમી છે ? તપાવેલા તેલની કઢાઈમાં તળાતાં થતી ત્યાંની કંપારી અને અશાંતિના કારણે અહીં થનારી ત્હારા જીવની ચટપટમાં કાંઈ ભેદ છે ? અને ત્યાં ભાલો, બરછી, સોયા વગેરે તીવ્ર શસ્ત્રનું શરીરમાં મોંકાવું અને પ્રત્યેક પાપ પ્રસંગે 'આપણે આ નિંદ્ય કર્મ કરીએ છીએ' એવા પ્રકારની સદસદ્વિવેક બુદ્ધિના-તીવ્ર તરવારના અહીં ત્હારા હૃદય ઉપર થનારા અસહ્ય ઘાવ, તેમાં તું શું ફરક સમજે છે ?

આ સર્વ દુઃખ-યાતના, રુપસુંદરી તું હંમેશાં અનુભવે છે છતાં 'આપણે સુખોપભોગોજ અનુભવીએ છીએ' એવું ત્હને લાગે છે શું ? કેટલો ત્હારો ભ્રમ ! પાતાં મીટું લાગવાથીજ, તું આ અત્યંત દારુણ પરિણામી વિષ, અમૃત સમજી પ્રાશન કરે છે, પણ તેનું માટું પરિણામ ત્હારા ઉપરજ થઈ થોમતું નથી; ત્હારા બરોબર ત્હારી સાથે જેનો જેનો સંબંધ છે, તેના હૃદયને તે અઘોર યાતના આપે છે, તે વિષે તેં વિચાર કર્યો છે શું ? આપણને સુખ થાય એ આશાથી જેણે મોટા આનંદથી ત્હારું પાણીગ્રહણ-લગ્ન કર્યું તથા જેની સાથે કોઈપણ પ્રકારની જુદાઈ રાખીશ નહીં એવું તેં લગ્નપ્રસંગે વચન આપ્યું, તે ત્હારા પતિની-તે ત્હારા દેહના અધિપતિની ત્હારા આ બેહમાની વર્તનથી કેવી સ્થિતી થતી હશે ? હજારો ધગધગતા અમિના અંગારા ઉપર

घरेला प्रमाणे र्हेना अंतःकरणमां केवी वेदना थती हशे, तेनुं चित्र तुं पोताना समक्ष रजु कर. ”

आ वखते रूपसुंदरीनी आंखोमांथी अश्रुधारा वहेती हती, पण मुनिराजे ते तरफ लक्ष न आपतां पोतानो वाक्-प्रवाह तेवीज रीते चालु राख्यो.

“ पापिणी ” ते बोल्या. “ पोतानुं घर साक्षात् नर्क बनावनारी आ घोर विषयवासना सुखकारक छे एवं त्हने केवी रीते लागे छे ? केवुं अघोर कर्म ! खरी रीते हिंसा, जुठ, चोरी, विश्वासघात, वचनभंग, ए दारुण पातकोनुं मूळ आ व्यभिचार नथी शुं ? अने जगत्मां अशांततानुं मूळ आ सिवाय बीजुं कयुं छे ? चारित्र्यभ्रष्ट, बोल ! आ अशांतताना कारणमां, आ दुर्गतिना मूळमां, आ मनस्तापना बीजमां, आ गृहिणीपदना कलंकमां, आ उभय कुळना मूळ उपर फसाई जनार काजळमां, आ पति विषेना बेइमानीपणामां, आ अखिल पातकनी राशीमां, आ निःशेष अनर्थना पगमां, आ परम-निंद्य व्यभिचारमां तुं सुख समजे छे शुं ? जो, त्हारा आ वर्तनथी असह्य मनोयातना थई, केवळ मरणनीज राह जोई बेठेला त्हारा सासु-ससरा अने मरणथी पण आ वेदना कमी थवानी आशा बगरनो ते त्हारो पति—”

मुनिनुं आ बोलवुं पुरुं थयुं नहीं तेटलामांज ते दुर्दैवी स्त्री “ बस ! बस ! महाराज ! ” एम कहेती एकदम उठी

અને તેમના પગ ઉપર અવિરત અશ્રુજલના પ્રવાહનો અભિષેક કરવા લાગી ! આ વચ્ચે તેણીનો કંઠ એકદમ ભરાઈ આવેલો હોવાથી કાંઈ પણ બોલાયું નહીં, તથાપિ તે ટૂટતા ગદ્ગદ કંઠે બોલી:—

“ મહારાજ, આ પાપિણીને પોતાનાં કરેલાં કર્મોનો અત્યંત પશ્ચાતાપ હવે થાય છે અને આપની કૃપાથી એકદમ સાફ થયેલી મ્હારી દૃષ્ટિથી મ્હારું સ્વરૂપ અત્યંત મલીન દેખાય છે ! મહારાજ, કહો આ રૂપસુંદરીના—નહિ પાપિણીના ઉદ્ધારનો કોઈ રસ્તો ! નર્કમાં ડૂબેલા આ કીડાને ઉપર આવવાની કાંઈ આશા છે શું ? કહો, કહો ! મહારાજ, મ્હારા હૃદયને આ વચ્ચે કાંઈ કાંઈ થઈ રહ્યું છે !

“ રૂપસુંદરી, શાંત થા ” મુનિ અત્યંત ગંભીરતાથી બોલ્યા, “ ત્હને જો પોતાના કૃતકર્મોનો સ્વરૂપ પશ્ચાતાપ થતો હશે અને હવે પછી આ પાપથી અલિપ્ત રહેવાનો જો ત્હારો સ્વરોજ નિશ્ચય થયો હશે તો ત્હારા ઉદ્ધારની હજી પણ આશા છે અને તે માર્ગ હું ત્હને બતાવું છું. ”

“ અહાહા ! મહારાજ, આ ચાંડાઢળી પ્રત્યે પણ આપની આટલી અનુકંપા ! સ્વચિત સાધુવર્ય, આપ સાક્ષાત્તેશ્વરરૂપ છો ” એક દીર્ઘ નિશ્વાસ મૂકી રૂપસુંદરી બોલી. “ એક વિષધર પ્રાણી સમાન સર્વ જગત્તેજનો તિરસ્કાર કરે છે અને મહા-

રોગ પ્રમાણે સમજી સદ્ગુણી લોક જેના પહોંચાયામાં પળ ઉમા રહેતા નથી, તે આ કર્મચાંદાલળીની આપને આટલી દયા આવે છે ? તે કુમાર્ગગામિની પ્રત્યે અમૃત વરસાવવા આપ તૈયાર થયા છો ? આ પતીતનો ઉદ્ધાર આપ કરશોને ? અહાહા ! કેટલું આપનું દયાલુપણું ! મહારાજ, ત્યારે કહો, આ પતીતના ઉદ્ધારનો માર્ગ કયો છે તે કૃપા કરી બતાવશો. ”

“ શીલ ” મુનિના મ્હોંમાંથી આટલોજ શબ્દ નીકળ્યો.

“ પળ મહારાજ, દુષ્ટ મનોવિકારના અપૂર્વ વેગને રોકવામાં અને કામદેવની અસીમ વેદનાને વિફળ કરવામાં આ અબલા સમર્થ થશે ? ”

“રૂપસુંદરી ! નિશ્ચય ને અશક્ય શું છે ? ત્હને જેનો ભય લાગે છે તે મનોવિકારને જીતનારા અને કામદેવને તુચ્છ ગણનારા મહાત્મા પળ કોણ હતા ? ત્હારા સરસ માણસ નહોતા શું ? બીજી વાત બાજુએ રહી, પરંતુ રાજુલપતી પળ અબલા હતીને ? ત્હેણે તું કહે છે તે મનોવિકારના અટૂટ પ્રવાહને કેવી રીતે રોક્યો ? અને કામદેવની અસહ્ય વેદનાને નિર્વીર્ય કરી; પછી તુંજ ત્હેનાથી આટલી કેમ ઢીંચે છે ? પીશાચ પ્રમાણે તે હમેશાં ત્હેનું ચિંતન કરનારની પાછળ લાગે છે એ ધ્યાનમાં રાખ. તું મર્દ બની ત્હેને દૂર ફેંકી દે કે તે ત્હારી તરફ નજર સુદ્ધાં પળ કરશે નહીં. યાદ રાખ કે તે કેવળ નિર્બલ છે, ત્હેમને છે તે સ્થિતિમાં મુકવા અગર ત્હેના મયંકર સર્પ બનાવવા તે

કેવલ ત્હારા મનોબલપર અને શીલરક્ષણના નિશ્ચયપર અવલંબી રહેલું છે. જો આ વસ્ત્રે નિશ્ચય દૃઢ હશે તો ત્હેના તરફથી કાંઈ પણ ત્હેને અડચણ થશે નહીં અને તે ઇટલા દૃઢ રાખવાનું સામર્થ્ય ત્હારામાં શું પણ પ્રત્યેક માણસના આત્મામાં છે.”

“ત્યારે મહારાજ, મ્હારે પતિનો ત્યાગ કરવો પડશે શું ? ”

“નહીં, રુપસુંદરી ! ત્હારે આ વ્રત પાલવા પતિ ત્યાગવાની જરૂર નથી. સંસારવિરક્ત સાધુ-સાધ્વીનેજ પત્નિ પતિ સંબંધીનો ત્યાગ કરવાની આવશ્યકતા છે, પરંતુ શીલવ્રતની બાબતમાં સંસારી જીવોને આ કડક નિયમ લાગુ નથી. સંસારી જીવોને સ્વસ્ત્રી-પુરુષમાંજ સંતોષ માનવો, એજ શીલવ્રત છે. ત્યારે રુપસુંદરી, જો ત્હારે અસહ્ય દુઃખના સ્થાન જેવા નર્કમાંથી હજુ પણ નીકળવાની ઇચ્છા હોય તો આજ વચ્ચે તે વ્રત ગ્રહણ કર અને મરણ પર્યંત નિશ્ચયથી પાલ. ”

રુપસુંદરીનો નિશ્ચય ક્યારનો થઈ ગયો હતો, ફક્ત તે ત્હેમના આશીર્વાદાત્મક પ્રોત્સાહ માટેજ કાંઈ થોડો વચ્ચત થોમી હતી. ત્હેમનું બોલવું બંધ થતાંજ તેણી ઉભા રહી ત્હેમના પગ ઉપર હાથ ટેક્યો અને બોલી:—

“ ઓ ! પરમ કરુણામય સાધુવર્ય ! આપના આ પરમ-બંધ, પરમનિર્મલ અને પતીતજનસંરક્ષક ચરણપર હાથ મૂકી અરજ કરું છું કે-હવે પછી આ રુપસુંદરી, કેવો પણ પ્રસંગ આવે,

केटली पण दुईशा थाय, केटली पण भयंकर विपत्ति पडे, तो-
पण पति सिवाय अन्य कोईपण परपुरुषनो स्पर्श तो शुं,
पापदृष्टिथी जोशे पण नहीं ! संकटोनी परिसीमा थाय, मनो-
विकारना उछंखलपणानुं अस्तित्व थाय, आ देहने जीवतो
बाळवामां आवे किंवा राई राई जेटला टुकडा करवामां आवे,
तोपण रूपसुंदरी मरतां सुधी आ व्रत बिल्कुल मुकशे नहीं !
हुं आ प्रतिज्ञा आज वखते आज चरणने स्मरणीने करुं छुं. ”

आ वखते ते साधुवर्यनी प्रशांत मुद्रा उपर प्रसन्नतानी
किंचित छटा उभराई आव्या सिवाय रही नहीं.

रूपसुंदरीथी आगळ बोलायुं नहीं ! तेणीनो कंठ बंध
थई गयो अने नेलांमांथी अश्रुधारा वहेवा लागी. ते महात्माना
चरण उपर पोतानुं मस्तक फरीर्था एकवार मुकी ते त्यांथी
मोटा दुःखे निकळी.

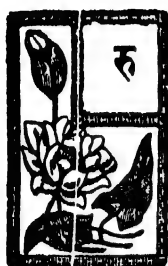
लीधेलां व्रत त्हेणे केवी गीते पाळ्यां, ते हवेपछी समजाशे.
रस्ते जतां ते मन साथे कहेवा लागी—

“ आज सुधी केटलाक पुरुषोनो स्पर्श आ देहने थयो,
पण मारुं सर्वस्व रुपांतर करनार एवो आ स्पर्श पहेलोज.
परीस्पर्श कहेवाय छे ते शुं आज ? ”

॥ प्रकरण ३ जुं. ॥

રુપસુંદરીનો અડગ નિશ્ચય.

पसुंदरीना पतिने आज्ञे पोतानी पत्तिनो कांई
जुदोज अनुभव आववा लाग्यो. तेणीता
बालवा—चालवा बगेरे एकंदर वृत्तिमां पडेलो
फरक त्हेने आश्चर्य करतो ! ‘ परंतु दैव ! आ
सघळुं क्षणभंगुर तो नथो ’ एवो विचार पण त्हेना मनमां
आव्या सिवाय रह्यो नहीं. आ भ्रांति खाटी छे एम त्हेने थोडाज
समय पछी जणायुं.

તે દિવસે સાયંકાળે દંપતિ-યુગલ મોટા આનંદથી ઘર તરફ વળ્યું. આજના જેવો આનંદ અને આજના જેવું સમાધાન તે બન્નેને જન્મતાં પળે અનુભવવામાં આવેલું નહોતું. સૃષ્ટિનું સ્વરૂપ પણ આજ તેમને અતિ રમણીય અને સુખપ્રદ ભાસતું હતું, આજ પોતાના હૃદય ઉપરનાં કેવાં દુઃખાં કમી થયાં હતાં તે રુસુંદરીને સ્પર્શતાં નહોતું ! તથાપિ પોતાનું મન આજ ઘણું જ ઉલ્લાસિત અને હલકું થયું છે એટલું સ્વાસ્થ્ય તેણીને લાગતું હતું. પતિની પ્રસન્ન મુદ્રા જોઈને પણ તેણીને કેટલુંક સમાધાન થતું હતું. આ શુદ્ધ સુખનો અનુભવ તેણીને નવો જ હતો !

પોતાના પુત્ર અને પુત્રવધૂમાં આટલું એક્ય થયેલું જોઈ સાસુ-સસરાને પણ અત્યંત આનંદ થયો. વૃદ્ધાવસ્થામાં ત્હેમની આ ઇચ્છા સિવાય બીજી કઈ આકાંક્ષા હોય ?

રાત્રે પોતાના પતિના ચરણ દબાવતાં પતિસેવાનું આ મંગલાચરણ તેણીએ આજથીજ સુમુહૂર્તે શરુ કર્યું હતું—તેણીએ તે મહાત્માના થાણાં દર્શન, ત્હેમણે પીવડાવેલો દિવ્ય ઉપદેશામૃત અને તેથી પોતાને થયેલો પશ્ચાતાપ, એ વિષયની હૃદયમૂર્તિ હકિકત પોતાના પતિને નિવેદન કરી. આ વચ્ચે તે સાધુ વિષે રુપ-સુંદરીના પતિને કેવી પૂજ્યબુદ્ધિ ઉત્પન્ન થઈ હશે ત્હેની માત્ર કલ્પનાજ કરી લેવી. હશે ! હવે આપણે સ્વરા શુદ્ધ પ્રેમામૃતનો આજેજ આસ્વાદ લેનારા આ યુગલના સુખમાં સ્વલેલ ન પહોંચાડતાં રુપસુંદરી માટે ધંડ (ગાંડોઘેલો) બનેલા દેવદત્તની શું સ્થિતિ થઈ તે તપાસીએ.

રુપસુંદરીનો અને ત્હેનો, કોઈપણ દેશાંતરે નીકળી જવાનો નિશ્ચય થતાંજ તે સ્વેતરમાં જવા નિકળ્યો, એમ પહેલા પ્રકરણમાં જણાવી ગયા છીએ, પરંતુ તે તે પ્રમાણે સ્વેતરમાં ગયો નહીં—ત્હેનું મન તે તરફ જવા બિલ્કુલ લાગ્યું નહીં. ઠરેલા ઠરાવ પ્રમાણે સર્વની વ્યવસ્થા કરી, તેણીની માર્ગપ્રતિક્ષા કરવા માટે ધારેલા સ્થળે ક્યારે જઈ બેસું એમજ ત્હેને લાગ્યું. આથી સ્વેતર-માં જવાનો વિચાર માંડી વાળી અધવચ્ચમાંજ ઘર તરફ વળ્યો.

घेर आवी सघळी चीजो, आवे ते किंमते वेचवानो आरंभ कर्यो. वेचवानुं आवुं घोरण राखवाथी कोई पण वस्तुनो ग्राहक मेळववामां किंवा तेनुं वेचाण थई रोकडी किंमत एकठी करावमां केटली वार लागे ? हां हां कहेतां त्हेनी सर्व स्थावर जंगम मिलकतनुं वेचाण थई, त्हेनी पासे रोकडी रकम एकठी थई गई. त्हेना आ कृत्यथी घणाखराने आश्चर्य लाग्युं ! त्हेना स्नेहीओने पण त्हेनी वस्तुओनी आवी रीते छंट थती जोई अतिशय खेद थतो ! परंतु स्वतः मालिकज ज्यारे पोतानी वस्तुनो आवी रीते फेंक्री देवा जेवो उपयोग करे छे तो त्हेमां खेद थाय तोपण शुं वळवानुं हतुं ? वचमां कोई पण माणसनी त्हेने पूछवानी हिंमत चाली नहीं, परंतु त्हेनी स्त्रीएज पूछवानुं साहस कर्युं त्यारे तेनुं परिणाम ए आव्युं के तेणीना शरीर उपर रही गयेला दागीना पण उतारी तेनुं वेचाण करी नांख्युं. आखरे बिचारीने पढरेला कपडेज पियर जवानो वस्त्र अंघ्यो !

आ प्रमाणे पाणीना मूल्ये सर्व सामाननुं सत्यानाश वाळी, एकठी थयेली रकम बरोबर साथे लई, देवदत्त सायंकाळ पहेलांज ठरावेला स्थळे जइ प्होंच्यो. हवे ठरेलो वस्त्र वयारे आवे छे अने रुपसुंदरीनी मुलाकात वयारे थाय छे तेम थवा लाग्युं. त्हेनी उत्कंठा वृद्धिगत थती गई, एकेक पळ एकेक वर्ष जेटली लागवा मांडी. अत्यारे घणीज रात्रि थयेली होवाथी, ज्या त्यां काळो अंधकार प्रसरेलो हतो, जेथी त्हेनी तीव्र आकांक्षा

बधी गई. काईक अवाज आवे के रूपसुंदरी आवी एम त्हेने लागतुं, परंतु तरतज तेने खाली अवाजनी खात्री थती त्यारे चोतरफ प्रसरेला काळा अंधकार करतां पण वधारे भयंकर एवी निराशा त्हेना हृदयमां पथराई जती.

आखरे ठरेलो वखत बीती गया छतां पण रूपसुंदरी आवी नहीं, एवी ज्यारे त्हेनी खात्री थई त्यारे त्हेनुं मन घणुंज अस्वस्थ थयुं. परंतु करे शुं ? ते केम आवी नहीं ते बाबत त्हेनुं मन अनेक प्रकारना तर्कवितर्क करवा लायुं, परंतु तेमांथी अमुकज खरूं एम ठराववा ते फावी शकतो नहीं. त्हेणे पोतानो ठरावेलो ठराव फेरवेलो होवो जोईए, ए वात त्हेने बिल्कुल संभवनीय लागती नहीं. त्हेने हजु सुधी लाग मळयो नहीं होय, तेथी तेणीने आववानुं बन्युं नहीं होय, एज त्हेने व्याजबी लागतुं इतुं, तथापि न जाणे लाग मळतांज तेणी हजुपण आवशे एवा प्रकारनी आशा मनमां राखी ते दिवस उगतां सुधी तेणीनी राह जोतो बेसी रह्यो, परंतु व्यर्थ. खुल्ली रीते अजवाळुं थवा छतां पण रूपसुंदरी आवी नहीं. सूर्यनां किरणोए पृथ्वीपरना सर्व अंधकारनो नाश कर्यो, तोपण त्हेना अंतःकरणमां निराशानो गाढ अंधकार जेवोने तेवोज कायम हतो.

थयेली निराशाथी देवदत्तनुं चित्त भ्रामित थई गयुं ! हवे शुं करवुं ते बिल्कुल समजातुं नहीं. कोई भयंकर विष पीवामां आव्युं होय तेम त्हेना जीवनी स्थिति थवा लागी.

આખરે સ્વરૂં શું છે તે તેણીના સમક્ષ જઈ પૂછવું એવો ત્હેણે નિશ્ચય કર્યો, પરંતુ દિવસે ગામમાં જવાય તેમ ન હોવાથી આજનો દિવસ જંગલમાં જ ગાઢવો પડ્યો. આજ અનર્થકારી નરપશુ તો જંગલમાં જ રહે તેજ ઉત્તમ છે, કારણ તેથી ઘણા અનર્થ થતા અટકે.

જરા રાત્રિ પડતાં જ દેવદત્ત ત્યાંથી જે નિકળ્યો તે એકદમ રૂપસુંદરીના ઘર પાસે આવ્યો અને અંધારી રાત્રિ હોવાથી તેમજ ઘરમાં કોઈ ન જણાયાથી એકદમ અંદર પેસી તુર્ત એક ઓરડીમાં છુપાઈ ગયો. સ્ત્રી રીતે આ એક ઘણું જ અધમ સાહસ કહેવાય ! પરંતુ “કામાતુરાણાં ન મયં ન લજ્જા” એ પસિદ્ધ કહેવત પ્રમાણે આજ માણસ સ્ત્રીસ્ત્રી દુઃસ્વમય સમયે પણ નિર્ભય માને છે, તેઓને પ્રાણ જવાની વ્હીક પણ રહેતી નથી એ કેવું કામવાસનાનું પ્રાબલ્ય ! અસ્તુ !!

દેવદત્ત જે ઓરડીમાં છુપાઈ રહ્યો હતો તે રૂપસુંદરીને સુવાની જ ઓરડી હતી. તે ત્યાં જઈ બેઠો કે તરત જ રૂપસુંદરી પથારીની વ્યવસ્થા કરવા હાથમાં દીવો લઈ ત્યાં આવી. હજુ તેણીનો પતિ સ્થાનમાંથી આવ્યો નહોતો. ત્યાં દેવદત્તને આજ રૂપમાં એકદમ જોતાં જ મોટેથી બૂમ પાડે તે પહેલાં તો ત્હેણે (દેવદત્તે) નાક ઉપર આંગળી મૂકી તેણીને ચુપ રહેવા દર્શાવત કરી.

“ઓ દેવ !” રૂપસુંદરી મનમાં મનમાં બોલી. જે કર્મથી વ્હીં છીં તેજ આગળ આવે છે, હવે હું કરું પણ

शुं ? आ कहे छे तेम छानीमानी बेसुं के शोरबकोर करी त्हेने अहींथी न्हसाडी मूकवानो प्रयत्न करुं ? करुं पण शुं ?” परंतु तेणीने आथी पण वधारे विचार करवा अने कोईपण निश्चय पर आव्या पहेलांज देवदत्त एकदम आगळ आवी बोल्योः—

“ रूपसुंदरी सबुर, गरबड करीश नहीं. म्हारे त्हारी साथे बे—फकत बेज शब्द बोलवाना छे, तेनो सरळ उत्तर त्हारी पासेथी मळशे एटले हुं अहींथी गुपचुप चालतो थईश. त्हारे बिल्कुल ढड़ीवानुं कारण नथी, परंतु जो तुं वचमांज गरबड करीश किंवा म्हारा प्रश्ननो सरळ उत्तर आपीश नहीं तो त्हेनुं परिणाम बहुज भयंकर आवशे ए नक्की समजजे. ”

“ बोल ” रूपसुंदरीना मुखमांथी फक्त एटलोज शब्द बहार पडयो, तेणीना हृदयमां एकसरखी धडक चालु हती, ते जाणे के नर्कना रस्तेथी मात्र पोतानुं मन पापीना मोहक भाषणथी फरी त्यांज वाळवाने किंवा आवो प्रकार न बने, तोपण अत्यारे त्हेनी साथे एकांतमां छीए ते बात पोताना पतिने अने सामुससराने जणावी तेमना मनमां फरीथी निष्कारण दुःख वहेवा लागे एवी बीजी धास्ती तेणीने लागती हती, परंतु तेणीनी ते धास्तीनी ते नीच नरने शुं परवा हती ? ते मोटा दांभिक वचने बोल्योः—

“ कबूल कर्या प्रमाणे परमदिवसे रात्रे ठरावेला स्थळे केम न आवी ? ”

“ મ્હેં તે નર્કનો રસ્તો તેજ ક્ષણે છોડ્યો. ”

“ એટલે ? ”

“ મ્હેં તેજ વચ્ચે એક પરમપૂજ્ય સાધુ પાસેથી શીલવ્રત લીધું. ”

“ હું ત્હારું બોલવું સમજ્યો નહીં. ”

“ બરાબર સાંભળ્યો ત્યારે. ” રૂપસુંદરી જરા હિંમત રાખી બોલવા લાગી. “ તે વચ્ચે દુર્વાસનાના નર્કમાં તળાતી આ પાપિણી ન્હાસી જવા માટે ત્હારા વિચારને સંમત થઈ, પરંતુ પછીથી ત્હારા પૂર્વપુન્યે તુરંતજ મ્હને એક સાધુ, સાધુ કેવા સાક્ષાત્ત્વેશ્વરજ મળ્યા અને પાપસમુદ્રમાં ગોથા ટાંચી આ અભાગીણીની ત્હેમને દયાં આવવાથી ત્હેમને પોતાના ઉપદેશરૂપી હાથથી મ્હને બચાવી. તેજ ક્ષણે આવા પાપમાં ફરી ન પડવાનું, પતિ સિવાય અન્ય કોઈ પણ પુરુષ સાથે કેવળ પાપદ્રષ્ટિ પળ ન જોવાનું મ્હેં વ્રત લીધું, અને તે પ્રમાણે ગમે તે થાય તોપણ આ જન્મમાં એ પ્રમાણે વર્તવા ત્હારો નિશ્ચય છે. ”

“રૂપસુંદરી, ત્હારી આ વધો ગપસપ સ્ત્રી માનું એવો હું મૂર્ખ છું એમ તું માને છે ?” તે અધમ બોલ્યો. “સિવાય હવે તું ગમે તેવા પતિવ્રતના ઢોંગ કરીશ તોપણ દુનિયા તે શું સ્વરૂપ માનનાર છે ? બાકી ત્હેં પરપુરુષ તરફ ન જોવાનો નિયમ કૂતરીને હાડકાં તરફ, ગીધને મુઠ્ઠાં તરફ અને માણસને મઠ તરફ ન જોવાનો નિયમ લેવા જેવોજ છે.”

“देवदत्त” त्हेना आ पाजीपणाना भाषणथी रुपसुंदरी जरा गुस्साथी बोली—“म्हारुं भाषण किंवा वर्तन तुं अथवा एकंदर जगत खरुं मानो के खोटुं मानो, ए जोवानी म्हने जरुर नथी—हुं तेनी परवा पण करती नथी. म्हारा मनथी हुं निष्पाप देखाई एटले वस ! अधम ! म्हारा जेवा गीध, माखी के कुत्ता तो शुं पण त्हारा जेवा सदैव उकरडा फूंकता रहेनारा लंबकर्ण पण ते महात्माना दर्शनथी पोतानो स्वभाव तदन विसरी जाय !”

तेणी घणीज कळकळती अने गंभीरपणाथी बोलती होती, तोपण त्हेना मनपर त्हेनी बिल्कुल असर थई नही. उल्टी तेणी पोतानी मश्करीज करे छे एम त्हेने लागतुं इतुं. त्हेणीनुं बोलवुं बंध थतांज ते बोल्यो:—

“हवे आवो विनोद करवो बंध कर” एटलुं बोलीनेज ते थोभ्यो नहीं, के तरतज तेणीनो हाथ पकडवा त्हेणे पोतानो हाथ लंबाव्यो. हाथ लंबावतांज “हं ! खबरदार नीच, म्हारा शरीरने हाथ लगावीश तो !” एवा उद्गार रुपसुंदरीना म्होमां-थी बहार पड्या. आ वखते ते कोई विक्रायली वाघण प्रमाणे देखाती होती अने तेणीनो अवाज पण एटलो तेजस्वीवाळो हतो के आटलो पाजी देवदत्त पण तेणीनो स्पर्श करवानी हिंमत चलावी शक्यो नहीं. ते दूरथीज तेणी प्रत्ये बोल्यो:—

“त्यारे पछी तुं जे बोले छे ते मश्करी नथी शुं ?”

“बिल्कुल नहीं !” फक्त शीलनुं अभेद्य कवच धारण करेली ते ललनाए उत्तर आप्यो.

“ परंतु त्हेँ म्हने जे वचन आप्युं छे त्हेनुं शुं ? ”

“ तेनो शुं विचार होय ! ते पोताना विचारमांथी मुद्दल काढी नांखवो एटले थयुं. नीच कार्य बावत अजाण-पणाथी ओपेलुं वचन ते कार्यनुं हलकापणुं जणार्ह आठ्या पछी पाळवुं एटलेज महत् पापं गणाय, ए वात तुं हवे बिल्कुल वीसरी जा ! ”

“ हा; तेम पण करीश, परंतु फक्त एक शर्त उपर ” देवदत्त घणाज शांतपणे बोल्यो.

“ ते कई शर्त ? ” रुपसुंदरीए उत्सुकताथी पूछयुं.

“ त्हारा मधुरप्रेमनो म्हने एकवार पण स्वाद मळे तेज. ”

“ हं ! आवा अभद्र शब्द फरीथी म्हारी पास बोलीश पण नहीं. त्हारा जेवा नीच माणसने हवे पछी म्हारा दर्शन पण नहीं थाय ते खूब ध्यानमां राखजे ! ”

“ रुपसुंदरी ! आवी कठोर बनीश नहीं ! ” त्हेना हृदयना प्रेमनी नहीं, पण दयानी भावना जागृत करवाने पण पोतानो इष्ट हेतु पार पडे छे के नहीं ते जोवाना उद्देशे ते गळगळो थई बोल्यो. “ त्हारा सिवाय म्हारी शी स्थिति थई छे त्हेनी कल्पना पण त्हेने नहीं होय, परन्तु हुं खचित कहुं छुं के आ बे दिवसमां जमण अने निद्रानी पण म्हने खबर नथी, अने हजु पण तुं पोतानी हठ जो आवीज राखीश तो एक तरुणी हत्यानुं पाप निःसंशय त्हारा उपर बेसशे. त्हेँ शील-

વ્રત લીધું છે તો મળે ગ્રહણ કર, ત્હેની આંઢે આવવાની મ્હારી બિલ્કુલ ઇચ્છા નથી, પળ ફક્ત એકજ વખત મ્હારી ઇચ્છા—” ત્હેના આ લંપટપળા માટે રુપસુંદરીને વધારેજ તિરસ્કાર થવાથી તે ત્હેનું બોલવું પળ પુરું ન થવા દેતાં વચમાંજ બોલી:—

“દેવદત્ત, ત્હેને જે કહેવાનું હતું તે મ્હેં પહેલાંથીજ સ્પષ્ટ રીતે કહી દીધેલું હોવાથી તું ફરી પોતાની તેજ નફફટપળાની બહવડ ચલાવી રહ્યો છે, તેને શું કહીએ ! ત્હેને હવે મ્હારે છેવટનું એકજ કહેવું એજ છે કે, તું ફરીથી એક અક્ષર પળ ન બોલતાં અહીંથી ચાલતો થા.”

“ઓ ભૂમિ ઉપરની અપ્સરા ! આ દાનિ દાસને આવી રીતે દૂર કરીશ નહીં” સુશામતના માત્ર થોડા શબ્દોથી તેણીના ઉપર અસર થાય છે કે નહીં તે જોવા માટે બોલ્યો. “રુપસુંદરી ! રુપસુંદરી ! ! ત્હારા સૌંદર્યથી રતિને પળ લજાવનારી સુસ્વરૂપી રુપસુંદરી ! અગાઉથીજ વાંકી બનેલી ત્હારી ભમરીઓ હજુ પળ વધારે વાંકી કરીશ નહીં ! અને અષ્ટમીના ચંદ્ર જેવા ત્હારા મનોહર લલાટપર વિશેષિત હવે વધારે પસરાવીશ નહીં ! સ્વચીત નીલ કમલનું સૌંદર્ય હરણ કરનારા ત્હારા આ રમણીય નેત્રને આ હૃદયભેદક કરનારા તીવ્રતર કટાક્ષ અને કમલગર્ભ જેવા નાજુક દેહને આ પ્રસ્તરતુલ્ય નિષ્પુર હૃદય બિલ્કુલ શોભતું નથી ! તેજ પ્રમાણે નિરંતર અમૃતરસ વહેવડાવનાર ત્હારા ઓષ્ઠ તે ત્હારી કાલકૂટસ્વરૂપ બાળીથી

बहार आववा देवाथी केवा नाखुश छे ते तरफ थोडुं पण लक्ष आप. सुंदरी, अन्नछत्र राखनार दातार, काळे करी कृपण किंवा दरिद्री बने, तोपण त्हेनी वर्तणुक माखीओने पण उडवा न देवी एटले सुधी जाय, ए तो अशक्यज छे. हे म्हारा हृदय-निवासीनी देवी ! हुं त्हेने, पोतानुं सर्वस्व अर्पण करुं छुं. आज सुधी कोई पण भक्ते पोताना आराधक देवताने शणगारेला नहीं होय, एवा प्रकारना सुवर्ण रत्नालंकारेज हुं त्हेने शणगारीश, एटलुंज नहीं पण त्हारी प्रसन्नता माटे हुं पोताना प्राणनी बळी पण आपीश ! ” कोण जाणे त्हेनुं आ बोलवुं क्यां सुधी चालत, परंतु रुपसुंदरीने तो ते एकदम असह्य थवाथी ते मोटा गुस्साना आवेशमां आवी जई त्हेने कहेवा लागीः—

देवदत्त ! अहींथी चालतो था ! एक क्षण पण म्हारी समक्ष उभो रहीश नहीं ! नीच, त्हारा लंपटपणाथी, खुशामतथी, द्रव्यथी के दरदागीनानी लालचथी अगर पाजीपणाथी हुं फरीन ते दुर्मार्गमां पडीश एम शुं त्हेने लागे छे ? हवे आ रुपसुंदरीने दुनियानी सर्व संपत्ति पोताना पातिव्रत्य-रूपी हीरा आगळकाच प्रमाणे देखाय छे ! अने पातिव्रत्यनो हीरो हरण करवा एटले जगतना बधा हीरा—माणेकना दग, जो कोईपण त्हेनी आगळ करे, तोपण त्हेने लात मारी फेंकी दर्श ! ”

आ वखते रुपसुंदरी पोताना विचारमां एटली तन्मय बनी हती के, पोतानी समक्ष खरेखर कोईए रत्ननो दगलो कर्यो छे एम तेणीने लाग्युं ; ‘लात मारी फेंकी दर्श’ ए वाक्य उच्चारती वखते खरेज जोरथी हाथ पसार्यो ! पण ते कोईपण

રત્નના ઢગલાને ન લાગતાં, દુર્ગુણરૂપી કોલસાની રાશીને—દેવ-
દત્તનેજ માત્ર લાગ્યો ! પોતાના બોલવા પછી તેણીએ ત્હને જે
ઉપમા આપી હતી તેને અનુસરી અભિનય કરવોજ જરૂર સમજાયાથી
તે તેણી સમક્ષ ટેકીને બેઠો હતો તે હજુ સુધી તેવોજ હતો !
પરંતુ તેણીનો હાથ લાગતાંજ તે એકદમ સ્વલ્ભઠ્ઠી ઉઠ્યો અને
ગુસ્સાના આવેશમાં ઉભો થઈ બોલ્યો:—

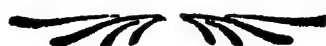
“ ઓર ! હલકટ સ્ત્રી !! ત્હારી આટલો વચ્ચત આજીજી
કરવા છતાં ત્હને દયા ન આવી ? મ્હારા ઘરબારનું સત્યાનાશ
કરાવનાર અને સર્વસ્વ ઉપર પાણી ફેરવાવી, છેવટે મ્હારી આવી
નિર્ભત્સના કરે છે ? ઓરેરે ! સ્ત્રીઓની જાત સ્વરેસ્વર મહા-દુષ્ટ !
મહા અધમ ! મહા પાજી ! મહા બેઈમાન—! ”

“ ચુપ ! નીચ પુરુષ ! ” રુપસુંદરી અતિશય ક્રોધીષ્ટપણે
વચમાં બોલી—“મ્હારા જેવી એકાદ પાપી સ્ત્રીના વર્તનથી સર્વ
રીતે સર્વ સ્ત્રીજાતિ ઉપર આવો નિંચ દોષારોપ કરીશ નહીં !
મ્હારા જેવી જે પાતકી સ્ત્રીઓ છે, તેમની તરફદારી કરવાની
મ્હારી ઇચ્છા નથી, તથાપિ ત્હને હું સ્વાત્રીપૂર્વક કહું છું કે,
તેઓ પૈકી પ્રત્યેક સ્ત્રીના પાપવૃત્તિના મૂલમાં કોઈ પણ પુરુષ
માલુમ પડશેજ ! સ્વચિત્ત પુરુષવર્ગ સ્ત્રીઓ બાબત સ્વરા પવિત્ર
ભાવ હૃદયમાં ધારણ કરશે, તો પાપ એ શબ્દજ સ્ત્રીવર્ગમાંથી
જડશે નહીં ! સ્વરેસ્વર તે મહાત્માના હજારમા ભાગનો પણ એક
સદ્ગુણી પુરુષ મ્હને પ્રથમથીજ મલ્યો હોત, તો હું દુર્વિચારના
સ્વાડામાં આવી ડૂબી ન હોત ! ”

“बस ! बस ! रुपसुंदरी त्हारुं आ ब्रह्मज्ञान सांभळवा माटे हुं अहीं आव्यो नथी किंवा पुरुषवर्ग पापी के स्त्रीवर्ग पापी, आ बाद माटे म्हारे कांई करवानुं नथी. आ वखते हुं त्हारा प्रेमथी गांडोघेलो थयो छुं, म्हने म्हारा जीवनी पण परवा नथी, एटले तुं खुशीथी जो म्हारु कहेवुं मान्य करीश, तो हुं म्हारा सामर्थ्यना जोरपर आज-पोताना इच्छित हेतु माटे वेर लीधा सिवाय रहीश नहीं !”

“जारे मुडदाल” रुपसुंदरी आवेशथी बोली. “त्हारुं तो शुं, पण त्हारा जेवा जगत्ना एकंदर नीच पुरुषना एकत्र सामर्थ्यथी पण हवे आ रुपसुंदरी अष्ट थनार नथी ! तुं म्हारा शरीरने आंगळी पण लगाव के तुरतज तुं नहीं के हुं नहीं, एम बे पैकी कोई पण तेज क्षणे गतप्राण थयेला नजरे पडशे !” आ बोलतां तेणीनुं सर्वांग थरथर कांपतुं हतुं, तेणीनी आंखो अंगारा प्रमाणे लाल थई हती !

देवदत्त, पाजीपणामां एटलो निपुण हतो, पण तेणीनी आ घोर प्रतिज्ञा सांभळतांज त्हेनुं धैर्य डगमग्युं, त्हेना मनमां हवे अनेक विरुद्ध विचार धोळावा लाग्या, पोताना हेतुनी सिद्धि माटे प्रस्तुत परिस्थिति एकदम प्रतिकुळ छे एम त्हेने जणावा लाग्युं ! सिवाय तेणीना पतिने पण तेज क्षणे आववानी ब्हीक थती हती ! आखरे आगळ पाछळनो पूरी रीते विचार करी, तेबहार नीकळ्यो अने मात्र “हुं म्हारो हेतु पार पाड्या सिवाय कदिपण रहेनार नथी ” एवी धमकी तेणीने आपवा चुक्यो नहीं !

प्रकरण ४ थुं.

रूपसुंदरी असह्य आपत्तिमां.

वदत्त, रूपसुंदरीने धमकीः आपी गया पछी त्हेनो अने तेणीनो फरीथी मेलाप थयो न-
होतो किंवा त्हेनुं शुं थयुं, ते पण तेणीने
समजायुं नहोतुं, मात्र ते धमकी दर्ई गया ।

पछी तेणी उपर एक चमत्कारी प्रसंग आवी पडयो.

रूपसुंदरीना पतिनो एक एवो नित्यक्रम हतो के, प्रहर रात्रि वीत्या पछीज खेतरमांथी घेर आववुं अने प्रातःकाळे कुकडो बोलतांज ते खेतरमां जतो. त्हेनी स्त्रीनी वर्तणुक सुघर्या छतां पण त्हेनो आ निश्चय कदि पण चुक्यो नहोतो. त्हेने हवे घेर आववामां घणोज उमंग अने आनंद मालूम पडतो हतो.

घोर अंधकार होय के वर्षादनां झापटां शरु होय, ते कशानी पण परवा न करतां मोटी उत्कंठार्थी ते घर तरफ आवतो हतो.

घोर अंधारी रात्रिए फक्त त्हेनीरमणीना उवज्ज थयेला मुखनी स्मृति त्हेने दीपक प्रमाणे मार्गदर्शक थती अने घेर

આવ્યા પછી પળ તેળીના સમિત મૂલ્લમાંથી નીકળતા ભાષણથી ત્હેનો સર્વ શ્રમ કમી થઈ જતો. ત્હેને પોતાનું ઘર સ્વર્ગ ભાસવા માંડયું ! રમણી ! આ કેવું ત્હારું સામર્થ્ય ?

રાત્રે પ્રિયપત્નિના સહવાસસુખમાં નિર્ગમન કરી પાછો સ્હવારે નવી ઉમેદથી વ ડલ્હાસથી જાગૃત થઈ સ્તેતરમાં જવું, એવો ત્હેનો નિત્યક્રમ હતો.

આ નિયમ પ્રમાણે તે ઇક દિવસ સ્હવારે મરઘો બોલતાંજ જાગૃત થયો અને સ્તેતર તરફ જવા નીકળ્યો. જતી વસ્તે પોતાની સ્ત્રીને જાગૃત કરી જતો હતો, તે પ્રમાણે આજપણ ત્હેણે તેળીને જગાડી. જાગૃત થતાંજ તેળી ત્હેની સાથે બહાર આવી, પરંતુ ત્યાં આવતાંજ પોતાનો પતિ દરરોજના નિયમ કરતાં આજ બહુ જલ્દી સ્તેતરમાં જાય છે ઇમ તેળીને જણાયું. આવી અપરાધિ બહાર જવું સારું નથી, ઇમ લાગવાથી તેળીને ત્હેણે કહ્યું- ‘ આ અપરાધિ નથી પરંતુ સ્હવાર છે, કૂકડો બોલ્યો હતો જેથી બ્હીવાનું કારણ નર્યા .’

“ મુઓ મરઘો ! બોલ્યો પળ હશે ! ત્હેને શું ? ” ત્હેના બોલવાથી સંતુષ્ટ ન થતાં રુપસુંદરી બોલી. “ ક્યારે પળ બોલે ! પંચીને કાંઈ અક્કલ હોય છે ? ”

“ તું ગાંડી છે ! ” તેળીનો પતિ બોલ્યો. “ પંચીઓને કોઈકોઈ બાવતમાં મનુષ્ય કરતાં પળ વધારે અક્કલ હોય છે,

समजी ! अने तेमांथी कूकडा पण सहवार थया सिबाय कदि पण बोले नहीं ? ”

“ वारु, आप कहो छो तेम हशे, परंतु म्हारा मनने थोडी कमकमी लागे छे, तेथी जरा मोडुं केम न जवाय ! एकाद दिवस मोडुं थाय तो थाय; परंतु हं ! अत्यारे तो नथीज जवुं, उं.....! ” पतिना गळामां हाथ नांखी म्हों पासे म्हों लावी रूपसुंदरी मोटा लाडपणाथी बोली.

“आज त्हेँ आ केवी विचित्र हठ लीधी छे ?” तेणीनो पति बोल्थो. “हुं जो रोजना नियम प्रमाणे जल्दी जाउं नहीं, तो सघळा कामनो केवो घोंटाळो थई जाय, ए त्हेने समजातुं नथी के शुं ? हुं आव्यो नथी एम जोई मजुरवर्ग बळदने चराववा न जतां सूर्ई जशे अने भूख्या पेटे मुंगा प्राणीने रखडावशे. आटली एकज वात लक्षमां ले, तोपण बसज छे ”

“ वारु, त्यारे हुं पण आपना माटेज कहेती हती ” एटलुं बोली तेणीए त्हेना गळानी बाथ छोडी दीधी.

आ वखते पतिना प्रेमाळ शब्द तोडीने जवामां त्हेने पण खोटुं लाग्युं, परंतु ते कर्तव्यपरायण खेडुत हतो !

पति गया पछी रूपसुंदरी फरीथी पोतानी ओगडींमां आवी सुई गई, परंतु तेणीने फरीथी ऊंघ आवीनहि एटलामांज

તેજ ઓરડીનું બારણું સ્વસ્વડયું. બારણું સ્વસ્વડતાંજ તે જાગૃત થઈ અને જુદાં છે તો પોતાના પતિને સમક્ષ ઉભો થયેલો જોયો. આટલું કહેવા છતાં પણ સાંભળ્યું નહીં અને હવે પોતાની મેઝેજ પાછા આવવાનું કેમ થયું એનું તેણીને મોટું આશ્ચર્ય લાગ્યું, તથાપિ ત્હને જોતાંજ તેણી ગામરી થઈ ઉભી રહી અને બોલી:—

“ અઘવચમાંજ પાછા આવવાનું થયું ! કેમ કંઈ ભૂલી ગયા કે શું ? નિકળતી વસ્તે મ્હને જે કમકમી થતી હતી તે નિષ્ફળ નહોતી ! ”

“ છે: છે:, ભૂલી તો કંઈએ ગયો નથી. તું મિથ્યાઃ બ્હાંશ નહીં ! ”

“ ત્યારે પછી મ્હેં કેટલુંએ કહ્યું, તે સાંભળ્યું નહીં અને હવે કેમ પાછું આવવાનું થયું ?

“ ત્હારા માટે ! ”

“ એટલે ? ”

“ કહ્યું એમાંજ સમજી લે ! ત્હને આ કરતાં સ્પષ્ટ શું કહેવું ! ઓરેરે ! બહુજ વાસના ? ” એટલું બોલી તે સ્વૂબ મોટેથી હસ્યો.

ત્હેના આ હસવાથી અને ઉપરનાં કામવાસનાયુક્ત વચનોથી રૂપસુંદરી એકદમ ચમકી ! અને તેણીને કાંઈ સંશય આવવા લાગ્યો ! તેણીની આ સાશંકવૃત્તિ જોઈ ત્હેણે એકદમ ત્હેણીનો હાથ પકડ્યો અને કહ્યું:—

“ ગાંડી ! કેવા વિચારમાં પડી છે ? ચાલ, સ્થવાર થવાને બિલ્કુલ વાર નથી, પછી નિષ્કારણ વસ્ત શામાટે ગુમાવે છે ? ”

હવે તેણીને એમ લાગવા માંડયું કે, આ કાંઈ પોતાનો પતિ નથી. “ આ કોઈપણ લુચ્છો-લફંગો હોવો જોઈએ. ” તેણી પોતાના મનસાથે વિચાર કરવા લાગી. “ એકસરખા મૂલાકૃતિવાળા હોય, તેથી શું થયું ? સરખા મુલના માણસો જગત્માં નથી શું ? છે: ! તે માત્ર સ્વાત્રીથી નથી. છે: છે: ! આવું ગાંડપણ ત્હેના આસા જન્મમાં પણ દેલાયું નહોતું, પછી આટલા અરધા કલાકના સ્વભાવમાં આવો ફરક કેમ પડ્યો ? છે: બાઈ, અહીં કાંઈ સ્વાસ ઘોંટાલો હોવો જોઈએ !

કોઈ કોઈ વસ્ત સ્વર્ગમાંથી દેવ પણ અનેક પ્રકારના વેષ લઈ કોઈ માણસના વ્રતની પરીક્ષા લે છે એમ મ્હેં સાંભળ્યું છે, ત્યારે ન જાણે ત્હેમાંનોજ કાંઈ આ પ્રકાર હોય ! તે ગમે તે હોય. જો આ મ્હારો પ્રત્યક્ષ પતિ હોય, તોપણ મ્હને જે અર્થે તે પરકીય પુરુષ હોવા સંબંધે સંશય આવે છે તે માટે ત્હેને પોતાના શરીરને હાથ લગાડવા ન દેવો એજ યોગ્ય છે. પછી બ્હેતર છે કે તે પ્રત્યક્ષ પતિ પણ હોય ! આથી ત્હેને ગુસ્સો પણ આવે તો તે ક્ષણવાર પછી દૂર કરતાં આવડશે, પરંતુ જો મ્હારું ચારિત્ર મલીન થયું તો તે માત્ર મ્હને ફરીથી ઉજ્વલ કરતાં આવડશે નહીં. ”

આ વિચાર તેણીના મનમાં આવતાંજ તેણીનો કાંઈ નક્કી વિચાર થયો અને તે સાથે તેણી ત્રેના હાથને જાટકો મારી ઓરડીની બહાર નીકળી ગઈ.

પોતાનો દાવ સાધવા માટે જે વ્યવસ્થા દ્યુતકારે કરી હોય અને તે નષ્ટ થતાં જે તેની અવસ્થા થાય તેવી સ્થિતિ રૂપસુંદરીના પતિની થઈ ! તે ત્યાંથી ન્હાસેલી જોઈ ત્રેના શરીરમાં મ્હકો સળગ્યો. દુઃખથી, ક્રોધથી અને પશ્ચાતાપથી ત્રેનું માથું ફરવા લાગ્યું, તથાપિ પોતાના આ સર્વ મનોવિકાર દબાવીને તે તેણીની પાછળ દોડ્યો !

રૂપસુંદરી ઓરડીની બહાર નીકળતાંજ સાસુ-સસરાના શયનગૃહમાં પેઠી, ઇટલામાં પળ ત્યાં જઈ તેણીનો હાથ પકડી બહાર ટેંચવા લાગ્યો. કદિ પળ નહીં અને આજે પોતાનો પુત્ર આટલો અમર્યાદશીલ કેમ બન્યો, એનો તે વૃદ્ધ યુગલને સંશય થયો ! બાકી તે પોતાનો પુત્ર નહીં હોય એવી શંકા લાવવાનું કોઈ કારણ નહોતું.

“ બેઝને કાંઈ પ્રેમકલહ થયો હશે, છોકરાની જાત છે ! ” એવો વિચાર તે વૃદ્ધોના મનમાં આવવાથી, તેઓ રૂપસુંદરીને ત્રેની સાથે જવા માટે કહ્યું, પરંતુ તે ઉપરથી રૂપસુંદરી એકદમ બોલી :—“ સાસુ બા ! અહીં કંઈ પળ દગા જેવું જણાય છે. ત્રેમે સારું કહો કે માટું કહો, પરંતુ આ માણસને હું મ્હારા શરીરે હાથ અડકાડવા દર્શ નહીં ! પછી ત્રેમે બધાં મઠીને મ્હારો જીવ લેશે, તોપણ બહેતર છે ! ” હવે તેણીનો સંશય વધારે દૃઢ થયો.

તેણીનું આ ભાષણ સાંભળી તે વૃદ્ધો નિરુપાય થયા. તેણીના આ બોલવામાં કંઈ ઓટું એવું કશું લાગ્યું નહીં, સિવાય તે ગ્રહસ્થના ઉદ્ધતપણા ઉપરથી તેઓને પળ પોતાના પુત્ર પ્રમાણેનાજ તેજ વિષયમાં સંશય આવવા લાગ્યો હતો.

પરંતુ રુપસુંદરીની આવી વર્તણુકથી તેણીના પતિને—રુપસુંદરીના મત પ્રમાણે તેણીના પતિનું આબેહુબ રૂપાંતર કરનાર તે ગ્રહસ્થને પગની આગ મસ્તક સુધી લાગી ગઈ અને તે ઉપરાંત ત્હેણે એક થપ્પડ તુરતજ તેણીના મ્હોં ઉપર લગાવી ! આથી રુપસુંદરી, ચક્કર સ્વાઈ એકદમ નીચે પડી ગઈ. તે અધમ નરે હવે આટલેથી ચુપ થવું જોઈતું હતું, પરંતુ ત્હેનો મડકેલો કામામિ તેવી રીતે ક્યાંથી કરવા દે ? તે તેણીને પોતાના શયનગૃહ તરફ સ્થેચવા લાગ્યો. આથી સાસુ—સસરાથી જોઈ રહેવાયું નહીં, તેઓએ તાબડતોબ પાછળ જઈ ત્હેને તેવી રીતે સ્થેચી ન જવા વિષે ઠપકો આપ્યો. આ વખતે તે તરુણને તેમના વિષે એટલો ક્રોધ ચઢ્યો કે તેમની પળ ઠીકજ સ્વબર લેવી એમ ત્હેને લાગ્યું, પરંતુ એમ કરવું તે પિતૃવાત્સલ્ય પુત્રને શોભશે નહીં એમ શાળપણનો વિચાર ત્હેના મનમાં આવવાથી, તેમની સાથે મીઠા શબ્દોમાં બોલી પોતાનું કાર્ય સિદ્ધ કરવાનો પ્રયત્ન ચલાવ્યો.

આ યુક્તિથી તે વિજયી થાય એટલામાં આબેહુબ તેના જેવોજ અને ત્હેના જેટલીજ વયનો બીજો એક તરુણ ત્યાં

આવી દાખલ થયો ! આથી આ પહેલા તરુણને કેટલી ઢીક લાગી ત્હેનું યથાર્થ ચિત્ત આલેખવું અશક્ય છે, તોપણ ત્હેણે પોતાના મનોવિકાર બહાર દેસાઈ ન આવે, તેવી સ્વચરદારી રાખી હતી.

પછી આવેલો તરુણ પણ ક્રોધથી લાલ લાલ થઈ ગયો હતો; અંદર આવતાંજ રુપસુંદરીની બાંહ્ય પર્કડેલા તે તરુણને ‘ મારી સ્ત્રીનો હાથ પકડનાર તું કોણ ? ’ એમ કહી ત્હેને એક જોરથી ધક્કો માર્યો; તે સાથે ‘ મ્હારા ઘરમાં પેસી મ્હારી સ્ત્રીને પોતાની સ્ત્રી કહેનાર અને મ્હને ધક્કો મારનાર તું કોણ ? ’ એમ કહી તે પહેલા તરુણે આ પછીથી આવેલા તરુણને જોરથી ધક્કો માર્યો ।

તે બન્નેની આ પ્રમાણે હોંસાતુંસી ચાલે છે અને બિચારા મા-બાપના જીવને તો કંઈ કંઈ થવા લાગ્યું. તેઓને પોતાનો સ્વરો પુત્ર કયો તે સમજાતું નહીં; ત્હેમની લઢાલઢથી રુપસુંદરી પણ શુદ્ધિમાં આવી, પરંતુ તેણીની પણ પોતાના સાસુ-સસરા પ્રમાણેજ સ્થિતિ થઈ. પોતાનો પતિ કોણ તે તેણી પણ ઓઝસી શકી નહીં; માત્ર પોતાનો સંશય સ્વરો ઠર્યો અને પોતે એક પૂરા બદમાશના કાર-સ્થાનમાંથી બચી તે બદલ તેણીનું શાંત્વન થયું, પરંતુ તેણીનું આ સમાધાન ઘણો વચ્ચે ટક્યું નહીં, કારણકે તેણી ઉપરનાં સંકટો હજુ નષ્ટ થયાં નહોતાં, ઇટલુંજ નહીં પરંતુ તેનું ભયંકર સ્વરુપ હજુ પ્રકટ થનાર છે તેમાંથી પોતે અને પોતાનો પતિ નિર્દોષ રીતે કેમ છૂટે એજ વિચાર તેણીનું દેહમાન મૂલાવવાને પુરતો હતો !

प्रकरण ५ मुं.

सत्य माटे शरणुं अने अभयकुमारनो न्याय.

बन्नेनो आ प्रमाणे घणोज वखत झगडो चाल्यो, परंतु ते पैकी कोईपण हार्यानुं चिन्ह जणायुं नहीं, किंवा ते पैकी कोईपण पोते लबाड छे एम कबुल करे नहीं. आथी ते वृद्ध माबापने वधारे चिंता थवा लागी. आ कारस्थानमां पोते पोताना खरा पुत्रने केवी रीते ओळखी काढवो ते मुश्केल थई पडवाथी ते बिचारांओ मोटेथी रडवा लाग्या ! रूपसुंदरीनी पण तेज स्थिति हती.

आ वखते बराबर दिवस उग्यो होवाथी तेओना रडवा-ककळवाथी आढोशीपाडोशीनी तथा बीजा लोकोनी घणीज ठवु नामी हती ! परंतु ते तरुणोने बोलवानुं कारण अने उभय-नो चहेरो, अवाज, उमर अने पोशाखना सरखापणाथो तेमनी अकल पण गुम थई गई ! माबाप के स्त्री, ज्यां पोतानो पति कोण ते ओळखी शके नहीं त्यां इतर लोकनी तो वातज शुं ?

लोकोए ते बन्नेने अनेक प्रकारना प्रश्न पूछया, परंतु ते बन्नेए रूपसुंदरी उपर पोतानो सरखोज हक तेटलाज जोरथी बताववा लाग्या अने बन्ने पण एक बीजाने चोर कहेवा लाग्या.

‘પહેલા આવેલો’ ઈંને ‘પછી આવેલો’ તેઓને જોવાને
 એ એક ભેદ સાધનરૂપ હતો, પણ બન્નેમાં મારામારી અને ધક્કા
 બાજીથી તે પણ નષ્ટ થયું હતું.

આશ્વરે ભેગા થયલા ટોઝાથી રૂપિણીનો સ્વરો પતિ કોણ
 છે તે ઓઝસી કાઢવાને પણ કાંઈ સહાય થયું નહીં, પરંતુ
 ઝરુદું તેણીના સંબંધે કુત્સિત થવા લાગી. જેવી રીતે કાગ પક્ષી
 વિષ્ટા માટે તરૂપી રહે તેવીજ રીતે સમાજ બીજાના દોષો માટે
 હમેશાં ટાંપી બેઠેલા હોય છે, એકાદ ત્હેમને જડી આવે એટલે
 ત્હેને પોતે એકદમ કૃતાર્થ થયા જેવું લાગતું, તેમાંથી તે વિષ્ટાનો
 સંબંધ સ્ત્રીઓને હશે, તો ત્હેના આનંદનો પારાવારજ નથી.
 રૂપસુંદરીએ શીલવ્રત લીધા પછી તેણી તે ગામની કુત્સિત
 મંડલીની બેસુમાર ટીકાને પાત્ર થઈ હતી. તેમને તેણીનું તે
 પછીનું શુદ્ધ વર્તન માત્ર ઢોંગ લાગતો હતો અને વઢી
 ત્હેમાં આ માંજગડ ઉપસ્થિત થવાથી સારું ફાવ્યું. તેણીના
 આ વિષયે ઘણીજ કુત્સિત ટીકા કરાવવા શરૂ કર્યું. “પોતાના
 શીલવ્રતનો બગાડ ન થાય એટલે પતિની સમય પરત્વે ઘણીજ
 પરીક્ષા કરવાને રૂપસુંદરીજ હતી.” એ એકજ વાક્ય તે
 ટીકાને પુરતું હતું.

મૂલેલા મનુષ્યને સુધારવાનું તો એક બાજુએ રહ્યું, પરંતુ
 તે પોતે થઈ સુધરવા પ્રયત્ન કરે તોપણ ત્હેની પહેલી ભૂલ
 પુનઃ પુનઃ ત્હેના સમક્ષ સ્વડી કરી સમાજ, ત્હેને નાહિંમતવાનું

બનાવી અને આ બીજી અવસ્થા કરતાં પહેલી તેળોની પતીતાવ-
સ્થાજ તેને સુખાવહ કેમ લાગે, એ રુપસુંદરીના ઉપલા ઉદાહરણ-
થી સારી રીતે લક્ષમાં આવશે. રુપસુંદરીને આવી અસહ્ય ટીકા
સહન કરવાનાં અનેક પ્રસંગ ત્યારથીજ આવ્યા હતાં, પણ તે
તેથી બિલ્કુલ ડગમગી નહીં, કિંવા પોતાના નિશ્ચિત માર્ગથી
સ્વસી પણ નહીં.

રુપસુંદરીના નિગ્રહ બહુલ વાચકને આશ્ચર્ય લાગશે,
પરંતુ તેળીના સ્વભાવના એક વિશેષ ગુણ તરફ લક્ષ આપીએ
તો તેવું આશ્ચર્ય લાગવાનું કંઈ કારણ રહેશે નહીં. મનોવૃત્તિનું
કાબેલપણું એજ તેળીમાં વિશેષ ગુણ હતો. આવા સ્વભાવના
માણસો ઘણાજ વીરલ હોય છે.

સેર ! આ મામલો નવરા માણસોને તમાશારૂપ વ
મોજના પકવાનરૂપ થયો અને તેનો યથેચ્છ સ્વાદ લેવા માટે
તેવા પ્રકારના માણસો મેળાં પણ થયાં, પરંતુ તેથી સંકટમાં
સપડાયલા માણસોને કેવો ત્રાસ થયો તે ઉપરજ કહી ગયા.
આખરે કેટલાક સમજુ મનુષ્યોએ, રાજદરબારમાં જઈ આ મા-
મલાનો નિકાલ કરી લેવા તે બન્ને તરુણ અને રુપસુંદરીના
સાસુ-સસરાને સૂચના કરી અને તદ્દનુસાર તેઓ રાજસભામાં ગયાં.

આ વિલક્ષણ હાકિકત સાંભળીને અને તે બન્ને તરુણને
જોઈ શ્રેણિકરાજાના દરબારના મનુષ્યો આશ્ચર્યમાં ગરકાવ થઈ
ગયાં. આ વસ્તે ન્યાયાધીશની જગ્યાએ યુવરાજ અભયકુમારની

નિમણુક થઈ હતી. પહેલાં આવાજ પ્રકારના બે બિલક્ષણ કેસનો, અમયકુમારે પોતાના અલૌકિક ન્યાયચાતુર્યથી નિકાલ કરી, સત્ય બહાર પાડી શ્રેણિકરાજાને મદદ કરી હતી, જેથી તેમને આ મહત્ત્વની પદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ હતી, તથાપિ આ હકિકત સાંભળી તેઓ છક્ક થઈ ગયા. તેમણે તે બન્ને તરુણની તેમજ બીજા ઘણાજ જાણીતા મનુષ્યોની જુબાની લીધા છતાં પણ રૂપસુંદરીનો સ્વરો પતિ કોણ તે તેઓ સમજી શક્યા નહીં.

આ વિચિત્રપૂર્ણ જગત્માં કેવળ બે માણસનો એક સરસો ચહેરો હોય તે અસંભવનીય છે, એમાં તેમને બિલ્કુલ શંકા નહોતી અને તેથી આ બે પૈકી કોઈપણ હરામસ્ખોર હોવો જોઈએ તે વાત ખુલ્લીજ હતી; તોપણ આ બન્નેમાં હરામસ્ખોર કોણ અને તેનું પોગલ કેવી રીતે ખુલ્લું કરવું તેજ કામ કઠણ હતું, અને તે બાબત ઘણો વિચાર કર્યા છતાં પણ કાંઈ સુજ પડી નહીં. રૂપ-સુંદરીની અગાઉની અયોગ્ય વર્તણુક અને તે પ્રમાણેજ પછીથી તે જગ્યાએ ઉત્પન્ન થયેલી અઢલ સદ્ગુણપ્રીતિ આ બન્નેની માહિતી તેમને ઘણાજ સાક્ષીદાર પાસેથી મળી હતી. વઢી કેટલાક સાક્ષીદાર તરફથી તેણીના વિષયે આ સદ્ગુણ-પ્રીતિ ઇટલે કેવળ ઢોંગ છે એમ તેમને જણાવી તેમનું મન તે વિષયે કલુષિત કરવા પ્રયત્ન કર્યો હતો, પરંતુ તે સફળ થયો નહીં; ઇટલુંજ નહીં પરંતુ તેમના મનમાં તેણીના માટે કરુણા ઉત્પન્ન થઈ અને તેણીની આ નવીન વિશુદ્ધ

પ્રવૃત્તિને પોષક એવોજ ન્યાય પોતાના હાથે તેણીને મળે એમ તેઓ મનમાં ને મનમાં પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા. સ્વરેસ્વર, સદ્ગુણની કિંમત નહીં સમજનારા એવા એકાદ ન્યાયાધિશ પાસે પ્રસ્તુત મામલો ગયો હોત, તો રુપસુંદરીની પૂર્વ વર્તણુક તરફ લક્ષ આપી તે બંનેમાંથી તેણીનો કોઈપણ પતિ ઠરાવવામાં વિલંબ લાગત નહીં.

અભયકુમારના લક્ષમાં એક વિલક્ષણ કલ્પના ઉદ્ભવી. તેમણે તે બંનેને જુદી જુદી ઓરડીમાં પૂર્યા અને તેમને ‘ જે આમાંથી પોતાની મેળે બહાર આવશે, તેજ રુપસુંદરીનો સ્વરો પતિ ગણાશે ’ એવા પ્રકારની સૂચના કરી.

ન્યાય કરવાની આ અજબ રીત જોતાંજ તે બંને પૈકી એક તરુણ ગમ્ભીર અને મોટે સાદે બોલવા લાગ્યો:—

“ મહારાજ ! જો આપનો આવોજ ન્યાય હોય તો તેનો આ તમાશો પણ શા માટે કરો છો ? હાય રે દૈવ ! આ શ્રેણિક-રાજાનો પુત્ર, મહાન ન્યાયી કહી સઘળું જગત્ વાહવાહ કરે છે, પરંતુ તેનો આજ ન્યાયનો રસ્તો કે ? તેના તરફ પણ શું દોષ ! હુંજ જન્મથી બે નશીબવાન ! છોડ, રાજપુત્ર છોડ, મ્હનેજ અહીંથી કાઢું કરવા દે, એટલે ત્હને ન્યાયનો આવો અજબ તમાસો કરવાની મહેનત પણ પડશે નહીં. ” આ બોલ બોલતાંજ ત્હેની આંસમાં અશ્રુ ભરાઈ આવ્યાં. તે આથી પણ વધારે બોલવા ઇચ્છતો હતો, પરંતુ તેમ કરતાં સિપાઈઓએ ત્હેને અટકાવ્યો.

परंतु जे वात एकने दुःखप्रद थई तेज बीजाने अत्यंत आनंदकारक दीसवा लागी. आ रीतथी त्हेने एटलो हर्ष थयो के, त्हेना मनमां ' हवे रुपसुंदरी म्हारी, हवे रुपसुंदरी म्हारी ' एम बोलतां बोलतां नाचवा लाग्यो.

त्हेनुं प्रत्यक्ष नृत्य जो के दरबारना माणसोने देखायुं नहीं परंतु त्हेना उपरना विजयदर्शक उद्गार सर्वेना सांभळवामां आव्या.

खरो प्रकार शुं छे ते आ प्रमाणे बहार पड्यो. वास्तविक रीते जोईए तो आज वखते आ मामलानो निकाल करवाने अभयकुमारने बिल्कुल हरकत नहोती, कारणके ते प्रमाणेज दरबारमां इतर चाणाक्ष लोकोने पण रुपसुंदरीनो खरो पति कोण छे ते हवे स्पष्ट समजातुं हतुं, परंतु पोताना न्याय-मांथी सत्यनो प्रकाश तद्दन मूढ माणसना हृदय पर पडे, एवीज अभयकुमारनी हमेशनी न्याय करवानी पद्धति होवाथी आ वखते पण तेमणे विलंब कर्यो.

आ प्रमाणे थोडो वखत गयो नहीं एटलामां तेज ओरडीमांथी बाकाना रस्ते ते बे पैकी एक जण एकदम बहार आव्यो !

आ विलक्षण प्रकार जोतांज सघळी सभा क्षणभर आश्चर्यमां चक्क थई गई, पण ते साथेज रुपसुंदरीनो खरो पति कोण अने कई अलौकिक सामर्थ्यथी त्हेनुं आबेहुब रुप लेनार हरामखोर कोण ? ते त्यां भेगा थयलां मनुष्योना लक्षमां आववाने विलंब थयो नहीं.

પ્રકરણ ૬ ટું.

સત્ય હકિકત જણાઈ આવી.

તરુણ બહાર આવતાંજ અભયકુમારે ‘ આ હરામખોરને પકડી રાखો ’ એવી એકદમ ગર્જના કરી, અને તેજ વચ્ચે તેને ચતુર્ભુજ કરવામાં આવ્યો. પછી અભયકુમાર તેની

પાસે જઈ અત્યંત શાંતપણે બોલ્યા:—

“ તરુણ ગ્રહસ્થ ! ત્હારે હજુ પળ જો મ્હારી પાસેથી દયાની અપેક્ષા કરવાની હોય તો પોતાનું સ્વરૂપ પ્રકટ કરી સ્વરી હકિકત શું છે તે કહે. ”

હવે આડાઅવળાં બહાનાં કાઢવામાં પાયદો નથી એવું તે તરુણને સ્હમજાયું. પોતે સંપાદન કરેલા અલૌકિક સામર્થ્ય સાથે સ્વરી અક્કલ થોડી પળ રાખી હોત તો ઓરડીમાંથી બહાર નીકળવાનું આવા પ્રકારે મૂર્ખપણું કર્યું ન હોત અને ત્યારેજ રુપસુંદરીની પ્રાપ્તિની કાંઈપણ આશા રાખી શકાત, પરંતુ હવે તેનો શું ઉપયોગ ? તે કરતાં તેમને સઘળી સ્વરી હકીકત કહી તેમની દયાનીજ અપેક્ષા કરવી તેજ ઉત્તમ છે.

એમ વિચાર કરી, ત્હેણે પોતાના મ્હોમાંથી એક ગુટિકા (ગોઠી) કાઢી અમયકુમાર સમક્ષ મુકી, પળ તે સાથે જે વિલક્ષણ ચમત્કાર બની ગયો તેથી સર્વ સભાસદ આશ્ચર્યના સમુદ્રમાં ડૂબવા લાગ્યા ! તે તરુણનું એકદમ રૂપાંતર થઈ સર્વ નગરવાસીઓનો પરિચિત ‘ દેવદત્ત ’ બન્યો !

વાચક ! આ તરુણનું મૂળ રૂપ આજ ! અને આ બીજો ત્રીજો કોઈ નહીં, પરન્તુ ત્રીજા પ્રકરણમાં રૂપસુંદરીને ધમકી આપી નિરાશ થયેલો અત્યંત પરિચયવાળો તે દેવદત્તજ. એણે આવી અલૌકિક કરામત ક્યાં અને કેવીરીતે સંપાદન કરી તે આગળ સ્હમજાશે.

સર્વ સભા શાંત થયા પછી તેણે પોતાની હકિકત કહેવાનો આરંભ કર્યો. પ્રથમ રૂપસુંદરીનો અને પોતાનો અચાનક મેળાપ કેવી રીતે થયો અને તે પછી કબુલ કર્યા પ્રમાણે તેણી પોતાની પાસે ન આવવાથી, તેણીના ઘેર જઈ, તેણીનું મન પોતા તરફ વાળવા પ્રયત્ન કર્યો, પળ તે નિષ્ફળ ગયો તે સર્વ હકિકત કહી આગળ બોલ્યો:—

“ તેણીએ આવા પ્રકારે મ્હારું મનોમંગ કર્યા પછી પળ મ્હને તેણીની પ્રાપ્તિનું ગાંડપણ લાગ્યું હતું. મ્હેં ઘણા પ્રયત્ન કર્યા, પુષ્કળ કુટળીઓને તેણીનું મન મ્હારા તરફ વાળવા માટે રોકવામાં આવી પળ તેનો કંઈ ઉપયોગ થયો નહીં ! માત્ર તે નીચ સ્ત્રીઓએ મ્હારા પૈસા પડાવ્યા ! આશ્ચર્ય જારણમારણાદિ

વિદ્યા સંપાદન કરી રુપિર્ણાને ઠેકાણે લાવવી કિંવા કોઈ વશીકરણ મંત્ર સાધ્ય કરી, તેણીને પોતાની બનાવવી એવો મ્હેં નિશ્ચય કર્યો ! પરંતુ આ કામમાં પળ મ્હારી નિરાશાજ થઈ ! લફંગા અને લુચ્ચા ગોસાંઈઓએ મીઠી મીઠી થાપ મારી મ્હને ઘળોજ નચાવ્યો અને ઘરબાર વેચી જે પૈસા એકઠા કર્યા હતા તેમાંના ધળાજ સ્વરચી નાંચ્યા ! તથાપિ આટલું થવા છતાં પળ રુપસુંદરીને વશ કરી લેવાનો મ્હારો નાદ-વિચાર બિલ્કુલ ઓછો થયો નહીં. આ કામી શરીરને શારીરિક ત્રાસ પળ ઘળોજ સોસવો પડ્યો ! આવા પ્રકારની વિદ્યા જાણનાર મનુષ્ય અમુક ઠેકાણે રહે છે એમ મ્હને સ્હમજાય કે, ટાઢ તડકો ન જોતાં ત્યાં જતોજ ! પછીથી ગમે તે થાઓ ! !

“ ઠીક, માંત્રિકોને ગામોગામ શોધતા ફરવાનો એટલોજ ત્રાસ મ્હને ભોગવવો પડ્યો એમ નહીં, પળ એ વિદ્યા સાધ્ય કરવા માટે જુદાજુદા માંત્રિકો જે જૂદીજૂદી અગર એકજ જાતની સાધના કરવાને મ્હને કહેતા તે કરતાં છતાં પળ ફક્ત કહેલા ત્રાસ કરતાં પળ ઘળોજ ભયંકર ત્રાસ સોસવો પડ્યો ! ”

“ કોઈ નદીમાં ગળા જેટલા પાણીમાં બેસી મંત્ર સાધન કરવા કહેતું, ત્યારે કોઈ સ્મશાનમાં નમ્નપણે ઉભા રહી સાધન કરવા ફરમાવતું ! કોઈના સાધનમાં ઝાઢે ઉંધા મસ્તકે ટંગાવાની જરૂર પડતી, ત્યારે કોઈ મઢીન પદાર્થ સ્વાવા કહેતું ! ગ્રહણ, અમાવાસ્યા અને શનિવાર એટલે આ સાધવાનો શુભ દિવસ અને ઉત્કૃષ્ટ મુહૂર્ત એટલે રાત્રિના બારનુંજ ઠરેલું હોય ! ”

“ म्हें ए सर्व दिवस अने मुहूर्त साचव्यां, परंतु तेनो कंई फायदो नहीं, मात्र फजेती अने बेहाळज थयो. ”

“ आ विद्या साधवा माटे केटलीक वखत रात्रे फरतां फरतां, लोकोए चोर समजीने घणो मार पण मायों अने ते म्हारे मुंगे म्होढे सहन करवो पडयो, अने नदीमां गळा जेटला पाणीमां शोध करतां करतां केटलीक वखत तळीए पण जई बेसतो. एक वखत नदीमां उभा रही मंत्रोच्चार करवा म्हों उघाडतो के तरतज तेमां पाणी भराई जई सदाने माटे बंध थवानो वखत आवतो. आ सिवाय कलाकनाकलाक आवा प्रकारे ठंडा पाणीमां गाळवानो महिना सुधी वखत आवतो ते जुदोज ! ”

“ एक वखत एक साधन माटे एक झाडे टंगाता, तेज झाड म्हारा शरीर उपर धसी आव्युं, परन्तु पाछळथी रहम-जायुं के हुं जेनापर टंगातो हतो ते झाड तदन कोमळ छे. ”

“ तेमज एक वखत स्मशानमां म्हारा उपर जे प्रसंग आव्यो हतो ते घणोज भयंकर हतो, तेनुं स्मरण थतां हजु पण कंपारी छुटे छे. अमावास्यानी रात्रि हती, ऊंधा सूर्य मंत्र साधन करवानुं हतुं अने ते पण मनमां; गमे ते थाय तोपण म्होंमांथी एक शब्द सुद्धां काढवो नहीं एवो मारा गुरुनो हुकम हंतो. आ प्रमाणे म्हें साधनना कामनो आरंभ कर्यो अने थोडो वखत थयो नहीं एटलामां गामना लोको एक प्रेतने बाळवा

माटे त्यां लई आव्या. अंधाराने लीधे प्रथम तो हुं तेमनी नजरे पड्यो नहीं ! पण तेओए सळगावेला अग्निनो प्रकाश ज्यारे चारेतरफ प्रसरी गयो त्यारे तेओनी दृष्टि म्हारा उपर पडी, परन्तु म्हारी ते नश्र अथवा भेसुरमूर्ति जोतांज तेओमांना केटलाक बहुज ब्हीकण माणसो, म्हने पिशाच समजी बूम पाडतां पाडतां दूर नाठा; जेओ अर्घा ब्हीकण हतां तेओ स्थंभ माफक त्यांना त्यांज चोंटी गया अने केटलाक हिंमतवान मनुष्य खरी हकिकत शुं छे ते समजवा म्हारी पासे आव्या. '

प्रथम तेओए म्हने हांक मारी, पण हुं तेओने जवाब आपवाने थोडो सुतो हतो ? पछी तेओए म्हने खूब जोरथी हलाव्यो परन्तु बिल्कुल हाल्योज नहीं. छेवटे हुं खरेखरो मृत्यु पामेलो छुं के जीवतो छुं ते जोवामाटे मने एक मोटो चीपीओ मार्यो, परंतु ' गमे ते थाय तोपण एक शब्द पण उच्चारवो नहीं ' ए अमारा गुरुजीनो हुकम म्हें अक्षरसः पाळ्यो ! हवे तेओने एम पाकी खात्री थई के आ प्रेत-मुडदुं छे. तेओ ' राजद्वारे स्मशाने च य स्तिष्ठति स बांधवः ' एवा विचारना अत्यंत धार्मिक अने परोपकारी होवाथी म्हारा बीनवारसी अनाथ प्रेतने अग्नि संस्कार आपवो, ए तेओने पवित्र कर्तव्य समजायुं, तथापि नवी चीता रचवानी कडाकूटमां तेओ पड्या नहीं, कारण तेनी सामग्री तैयार न होती अने ते लाववा माटे घणोज वखत जाय तेम हतुं, आथी ए त्रासमां न पडतां सळगावेली चितामांज आ बीजीने (मने) पण आहूति आपवानुं ठराव्युं. "

“ આ વચ્ચે મ્હેં વિચાર કર્યો કે, શું ગુરુની આજ્ઞા તોડવી ? પરંતુ બીજીજ પહે એમ થઈ આવ્યું કે, સાધન માટેનો આજ વચ્ચે કેમ ન હોય ? માટે ગમે તે થાય તોપણ બોલવું કે હાલવું નહીં. આજે ચાર-પાંચ જુવાન માણસો મ્હારી પાસે આવ્યા અને મ્હને ડાંચકી તે સળગતી ચીતામાં પથરાવી દીધો. ડાંચે ચીતા ઉપર મ્હને મૂકવામાં આવ્યો અને તેમાંના અંગારાની જ્વાળા મ્હારા શરીરને લાગવા માંડતાંજ સિદ્ધિ પરત્વે મ્હારો વિચાર અને ગુરુની આજ્ઞા ન તોડવાનો નિશ્ચય એકજ ક્ષણમાં નાશ થયો ! હું મોટા શંખધ્વનિથી ‘મરી ગયો ! મરી ગયો !! બચાવો, બહાર કાઢો’ એમ કહેતાં બહાર કૂદી પડ્યો. ”

“ આ વિલક્ષણ પ્રકાર જોતાંજ માત્ર ચીતા પાસે આવી ઉભેલા ઠીંકણ મનુષ્યો “ અરે ! ભૂત રે ભૂત ! ચરેચર ભૂત ! ” એમ કહી-દોડધામ કરી મૂકી દૂર નાઠા. ”

“ આ વચ્ચે જ્ઞેને અનાથ પ્રેત સમજી અગ્નિસંસ્કાર કર્યો તે ચરેચર પ્રેત નહીં, પણ કોઈ મહા બદમાશ સાધક હોવો જોઈએ, એમ તે પરોપકારી માણસોના લક્ષમાં આવવાને વાર થઈ નહીં. મ્હારા આ પાત્રીપણાથી ચીતા ઢસઢી પડી, જેથી મૂળ પ્રેતના દહનમાં પણ ધક્કો પહોંચ્યો. આ જોતાંજ તેઓને સ્વૂં ગુસ્સો ચઢ્યો અને તે ગુસ્સામાં ચીતાની જ્વાળાથી પ્રથમ તો હું ‘અગ્નિમૂવો’ થઈ ગયો હતો તે તરફ લક્ષ ન આપતાં મ્હને યથેચ્છ સ્વાદ ચલાવ્યો ! ”

આ હકિકત બની ગયા પછી માત્ર જારણ, મારણ, વર્ષા-કરણ વગેરે વાચનમાં મારી પૂર્ણ નિરાશા થઈ અને મંત્રસાધકો

उपर पण तिरस्कार छूट्यो, तथापि रूपसुंदरीनी बाबतमां म्हारी घेलछा बिल्कुल कमी थई नहीं ! तेणीनी प्राप्ति केवी रीते करवी तेनी मन सुझ पडे नहीं ! आवी स्थितिमां हुं एक सरखो जंगले जंगले भटकतो हतो. एक दिवसे म्हारा सुदैवे पर्वतनी गुफामां एक महात्मा मळ्या. ते वखते तेमनी सेवा करी रहेवानो निश्चय कर्यो. तेमनी सेवाथी थनार पुण्य प्राप्तिथी पण रूपसुंदरीनी प्राप्ति थशे एम म्हने लागवा मांडयुं. पछी हुं ते महात्मानी सेवा करतो तेमनी पासे घणाज दिवस रह्यो, परंतु म्हारो ते नीच हेतु तेमने कहेवानी कदिपण म्हारी हिंमत थई नहीं. ”

आवी स्थितिमां कर्मसंयोगे एक दिवस हुं जागृत थई जोवा लाग्यो तो ते महात्मा—सिद्धपुरुष पोतानी तृणशय्या पर नथी ! तेओ क्यां गया, ते जाणवा सारु नीरखीनीरखीने जोवा लाग्यो, तो गुफानी छेवटनी टोच पर तेमनी मूर्ति दृश्यमान थई ! त्यां तेओ शुं करे छे ते हुं सुतांसुतांज जोवा लाग्यो. एक बखोलमांथी कोई वस्तु लई, ते तेमणे पोताना म्होंमां नांखता म्हने देखायुं, पण ते साथे चमत्कार शुं थयो ? ते महात्मानुं एकदम रुपांतर थई, अत्यंत कुरूप व कुष्ठरोगी एवो एक भीखारी बन्यो. आ प्रकार जोई म्हारा आश्चर्यनो पार रह्यो नहीं. पछी तेओ त्यांथी नीकळी गया, पण क्यां गया अने शुं कर्तुं ते म्हने बिल्कूल सहमजायुं नहीं ! अगर ते समजवानी म्हें दरकार पण राखी नहीं ! पछी बीजा दिवसे

तेज बखते तेओ फरीथी त्यां आव्या अने म्होंमानी ते वस्तु पूर्वस्थळे मुकतांज तेओ पूर्वस्वरूपमां आवी गया ! आ बनाव पण म्हें सुतां सुतांज जोयो, तेथी ते साधुना लक्षमां आव्युं नहीं त्यार पछी पण ते महात्माए ते वस्तुथी पोतानुं रुपांतर करेलुं म्हें जोयुं, त्यारे ते वस्तुमांज ते अलौकिक सामर्थ्य होवुं जोईए एवी म्हारी खात्री थई. थोडा दिवस बाद एक दिवस ते महात्मा बहार गयेला होवाथी ते वस्तु शुं छे ते जोवा गुफानी टोचे ज्यां ते मुकेली हती त्यांथी ते काढी जोई तो ते एक गुटिका जणाई. (आपनी समक्ष मुकेली तेज गुटिका छे.) ते साथे तेनुं अद्भूत सामर्थ्य जोवानी इच्छाथी रुपसुंदरीना पति प्रमाणे म्हारुं रुपांतर थाओ ' एवी भावना धरी म्हें ते म्होंमां मूक्री तो आश्चर्यनी शुं बात कहेवी ? हुं तदन ते प्रमाणेज बनी गयो. आ बखते म्हने जे आनंद थयो. ते अवर्णनीय हतो. म्हने प्रत्यक्ष स्वर्गना किल्ला हाथ आव्या होय, ते प्रमाणे लागतुं. पछी हुं आगळ पाछळनो विचार न करतां त्यांथी एकदम न्हासी छूटयो. ते महात्मा आवी म्हने पकडशे के शुं ? एवी धास्ती लागती हती पण सुदैवे तेवुं कई बन्युं नहीं ! पछी केटलाक दिवसे अहीं आवी पहुँच्यो. अहीं आव्या पछी हुं आखो दिवस जंगलमां रही रात्रिए गाममां फरतो हतो. त्यारबाद गई काले रात्ते लाग जोई हुं रुपसुंदरीना घर पासे जई, मरघा प्रमाणे बोल्ह्यो. ते साथेज मारी धारणा मुजब बनी आव्युं अर्थात् रुपसुंदरीनो

પતિ નિયમ પ્રમાણે સ્વેતરમાં જવા નીકળી પડ્યો. સ્વરીરીતે તે અપરાધિ હતી, પણ મ્હેં ઉચ્ચારેલા મરઘાના આબેહૂબ સ્વરથી તે ફસાયો ! ”

“ તે સ્વેતરમાં જવા નીકળતાંજ મ્હારા આનંદનો પાર રહ્યો નહીં ! હવે તેણીના પતિનું સ્વરૂપ લઈ તેણીના પ્રેમની યથેચ્છ મજાહ લૂંટવી એમ મેં ઠરાવ્યું. મ્હારું સર્વ બાબતમાં તેણીના પતિ જેવુંજ આબેહૂબ રૂપાંતર થવાથી તેણીને મ્હારા બદલ શંકા આવશે એવી કલ્પના પણ મ્હારા મનમાં આવવાને કાંઈ કારણ નહોતું. પતિ સમજી મ્હારાથી તે યથેચ્છ પ્રેમાવિ-
લાસ કરશે એવી મ્હારી પૂર્ણ સ્વાત્મી હતી. સ્વેતરમાં ગયા હતા અને પાછા કેમ આવ્યા ? એમ જો પૂછશે તો ત્હેનો ગમે તેવો મીઠો જવાબ આપીશ એટલે થયું !

સૌન્દર્યસંપન્ન રુપસુંદરીના પ્રેમામૃતનો આસ્વાદ પોતાને મળશે અને તેનાથી તૃપ્ત થયા પછી પોતાનું સ્વહં સ્વરૂપ પ્રકટ કરી “ દેવદત્તે લીધેલી પ્રતિજ્ઞા કેવી સિદ્ધ કરી તે તેણીને કહી, તે કદામૃદી, માની અને ઢોંગી લલનાનો ગર્વ નાશ કરું. ” એવા પ્રકારના વિચાર મનમાં કરતોકરતો તેણીની ઓરડીમાં પેઠો, પણ ત્યાં ગયા પછી સઘળી બાજી ફરી गई. મ્હને જેની કલ્પના પણ નહોતી તે વાત સ્વરી ઠરી ! ચતુર સ્ત્રીને મ્હારા વિષે પૂર્ણ સંશય આવ્યો અને તે મ્હારા સપાટામાંથી નીકળી गई ! આવો પ્રકાર બનશે એવી મ્હારા મનની કલ્પના પણ ન હોવાથી ઓરડીનાં બારણાં પહેલેથીજ બંધ કરી લેવાની સ્વચરદારી

કરી નહોતી, નહિતો તે વચ્ચે બઠાત્કારે પણ હું પોતાનો નીચ હેતુ સિદ્ધ કરવામાં આધુપાહું જોત નહીં. માત્ર તે વચ્ચે તેણીની સદ્ગુણનિષ્ઠા અને શીલપ્રેમ કેટલાં જાગૃત છે એજ મ્હારા અનુભવમાં આવ્યું. ”

“ તથાપિ આટલી સ્વટપટ અને જન્મજન્મતારે પણ જે સાધન મળવું દુર્લભ છે, તે પ્રાપ્ત થયાં છતાં પણ નિષ્ફળ થયું એ જોઈ, મ્હને તે વચ્ચે કેટલું ભયંકર દુઃખ થયું હશે એની માત્ર કલ્પનાજ કરો ! હું દુઃખથી અને પશ્ચાતાપથી માત્ર ગાંડોધેલો થવાની તૈયારીમાં આવ્યો હતો તથાપિ પ્રસંગ વિચારી તેણીને ફરીથી પોતાના સપાટામાં લાવવી એમ ધારી તેણીની પાછલજ દોઢ્યો, પરંતુ તેણી પોતાના સાસુ-સસરાના આશ્રયમાં જઈ બેઠી. મ્હને તેણીના મનનું સમાધાન કરી, પાછી ઓરડીમાં લાવવી એ ઘણુંજ વિકટ સ્હમજાયું, તથાપિ આખરે હું તેમાં ફત્તેહમંદ થયો અને તે પ્રમાણે હવે તેણીની સંમતિથી હું લઈ જાઉં તેટલામાંજ તેણીનો પતિ ત્યાં આવી દાખલ થયો. આ વચ્ચે મ્હારી જે મશ્કરી થઈ, તેનું યથાર્થ સ્વરૂપ સ્હમજાવવું અશક્ય છે ! તેજ વચ્ચે રૂપસુંદરી બાબત મ્હારી નિરાશા થઈ, પરંતુ લીધેલા વેષને પૂર્ણપણે છેવટ સુધી જાળવી રાખવો, એવો અવિચાર થવાથી હું તેમનાથી વાદવિવાદ કરતોજ રહ્યો. ”

તેણીનો પતિ આવી સ્થિતિ વચ્ચે ત્યાં કેમ આવ્યો તે બદલ મ્હને પ્રથમ મોટું આશ્ચર્ય લાગ્યું, પણ રૂપસુંદરીનો સંશય

સરો છે કે સોટો છે તે જોવા માટે તેણીના સસરાએ સ્વેતરમાં પોતાના પુત્રની શોધ માટે નોકર મોકલ્યો હતો તેથી તે એકદમ ત્યાં આવ્યો એમ મ્હને પછીથી સ્હમજાયું. ”

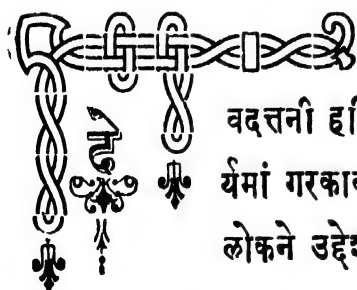
“ એ પછીની સર્વ હકિકત આપને માલુમજ છે ! મ્હારી સ્ત્રી હકિકત શું તે આજ ! હવે આપ મ્હને બચાવો યા મારો ! બાકી મ્હને મ્હારા નીચ કર્મનો હવે અત્યંત પશ્ચાતાપ થાય છે અને રહેલું આયુષ્ય કોઈપણ નિર્જન પ્રદેશમાં ઈશ્વરભક્તિમાં નિર્ગમવાનો મ્હેં નિશ્ચય કર્યો છે. આપ અત્યંત દયાલૂ છો, મ્હાગે જો કે ભયંકર ગુન્હો છે તોપણ તેને યોગ્ય શાસન મળી ચુક્યું છે એમ સમજી મ્હારા ઉપર ક્ષમા કરશો એવી આશા છે.”

❀❀❀ { પ્રકરણ ૭ મું. } ❀❀❀

❀❀ દેવદત્તને ક્ષમા અને સત્યનો જય. ❀❀

વદત્તની હકિકત સાંભળી સર્વે મનુષ્યો આશ્ચર્યમાં ગરકાવ થઈ ગયા ! પછી અભયકુમાર લોકને ઉદ્દેશીને કહેવા લાગ્યા—

“ સમ્ય ગૃહસ્થો ! આ મામલાનો નિકાલ હવે થયા છતાં ગુન્હેગારની ઇત્થંમૂત હકિકત પણ આપણે ત્હેનાજ મોંઢેથી

સાંભળી છે. આ બાબતનું મૂળ કંઈપણ અલૌકિક ચમત્કાર હોવો જોઈએ એમ પ્રથમથીજ મ્હારા લક્ષમાં આવ્યું હતું, પરંતુ તે બહાર કેવી રીતે કાઢવું તેજ અશક્ય હતું, છતાં તરતજ ત્હેનું યથાર્થ સ્વરૂપ બહાર પાડવાની આ સફળ થયેલી યુક્તિ મ્હારા મગજમાં આવી ! સાધારણ રીતે વ્યવહારમાં આપણને અનુભવ છે કે, ચમત્કાર પાછળ લાગેલા મનુષ્યને બિલકુલ અક્કલ હોતી નથી, કિંબહુના, જેને કોડીની પળ અક્કલ ન હોય એવાજ લોક ચમત્કારપ્રાપ્તિ પાછળ લાગેલા હોય છે, અને તેજ અનુભવ આપણને અર્હિયાજ મળ્યો ! આ તરુણ ગૃહસ્થને થોડી પળ અક્કલ હોત તો, તે બંધ કરેલી ઓરડીમાંથી બહાર આવવાનું આવું મૂર્ખપણું ન કરત, અને તેમ થયું હોત તો આપણું ન્યાયનું કામ આટલું સુલભ થયું ન હોત, તથાપિ ગમે તે થાય તોપણ અસત્ય કંઈ છેવટ સુધી ટકી શકત નહીં ! તે કદિ પળ બહાર પડતજ ! હશે, હવે આ ગૃહસ્થને ત્હેના કૃતકર્મનો પશ્ચાતાપ થયો છે અને નિર્જન પ્રદેશમાં રહી જિનેંદ્રસેવા કરવાનો ત્હેણે પોતાનો નિશ્ચય આપણને જણાવ્યો છે જેથી મ્હને લાગે છે કે, ત્હેને ક્ષમા કરવી એજ યોગ્ય થશે, સિવાય ત્હેણે પોતાના આયુષ્યનો જે આગલનો ધ્યેય ઠરાવેલો છે તે પળ એક પ્રકારની શિક્ષા પ્રમાણેજ છે ! ” પછી તે દેવદત્ત તરફ જોઈ બોલ્યા:—

“ તરુણ ગૃહસ્થ ! ત્હેને પોતાના કૃતકર્મનો થયેલો-
પશ્ચાતાપ જોઈ હું ત્હેને ત્હારા અપરાધની ક્ષમા કરું છું. માત્ર

ત્હારે પોતાનો જાહેર કરેલો નિશ્ચય અમલમાં મુકવા માટે આજ ક્ષણે અહીંથી ચાલતા થવું જોઈએ. ફરીથી તું કોઈપણ જગ્યાએ લોકવસ્તીમાં અટકવો કિંવા ત્હારો પશ્ચાતાપ ઓટો છે એમ અમને જણાઈ આવે, તો ત્હને જ્ઞેની કલ્પના પણ થશે નહીં, એવી ભયંકર શિક્ષા ત્હારે ભોગવવી પડશે !”

અભયકુમારનું આ ભાષણ સાંભળતાં જ દેવદત્તને ઘણું લાગી આવ્યું અને તેવીજ સ્થિતિમાં ત્દેમના પગપર મસ્તક મુકી, એક સરસો અશ્રુવર્ષાવ કરવા લાગ્યો. હમેશના માટે ત્દેના મનપર ઇટલું વિલક્ષણ પરિણામ થયું કે, ત્દેને તે ન્યાયાધીશ ન લાગતાં સાક્ષાત્ ઈશ્વરજ ભાસવા લાગ્યા.

પછી પોતાનું મસ્તક ઉઠાવી લઈ રુપસુંદરી તરફ વળ્યો અને તેની પગપર મસ્તક મુકી બોલ્યો:—“ ભગિની ! આ પતીત બંધુએ ત્હારી સાથે જે નીચપણાથી વર્તન કર્યું, તે વદલ અંતઃકરણપૂર્વક ત્હારી ક્ષમા માંગે છે ! ત્યારે તે સર્વ અપરાધ વીસરી જઈ આ દયાસાગર ન્યાયમૂર્તિપ્રમાણે તું પણ ક્ષમા કર. ઢ્હેન ! આ અધમને પોતાના કૃત્યકર્મનો પશ્ચાતાપ થવામાં, મ્હારા સર્વ નીચ મનોવિકાર શાંત બનવામાં, કિંબદુના મ્હારું સર્વસ્વ પરિવર્તન થવામાં ત્હારોજ અચલ સદ્ગુણપ્રેમ કારણભૂત થયો, માટે હું જન્મજન્માંતરે પણ ત્હારોજ ઋણી રહીશ !”

આ વચ્ચે જ્ઞેની આંખમાંથી અશ્રુબિંદુ નીકળ્યા નહીં હોય, એવા મનુષ્ય ત્યાં માગ્યેજ હશે !

રુપસુંદરીએ ત્દેને અંતઃકરણપૂર્વક ક્ષમા કરતાં જ તે ત્યાંથી નીકળી પડ્યો.

ત્યારબાદ અમયકુમારે રુપસુંદરીના પતિનો હાથ તેનીના હાથમાં આપી કહ્યું:—

“પ્રિય ભગિની ! ફરીથી એકવાર તારા સ્વરા પતિથી હું તારું પાણીગ્રહણ કરાવું છું. સદૈવે મ્હને આ કામમાં યશ આપી, તારા સદ્ગુણનાં મીઠાં ફળ ત્હને મળ્યા તે બદલ મ્હને અતિશય આનંદ થાય છે ! તેં જે વ્રત લીધું છે, તે આવાજ નિશ્ચયથી પાઠ ! સંકટથી ચિલ્કુલ બહીશ નહીં ! સદ્ગુણી માણસના અચળ નિશ્ચય આગળ સંકટનો ચિલ્કુલ ટકાવ થતો નથી, તે હવે તારા ઉદાહરણ ઉપરથી જ ખુલ્લું છે. પોતાનું પાતિવ્રત્ય ભંગ ન થવા દેવાની બાબતમાં તારો નિશ્ચય જોઈ મ્હને જે આનંદ થયો તે કદી સંભળાવવો અશક્ય છે ! જાઓ, હવે સુખેથી રહો, ત્હમારું સદૈવ કલ્યાણ થાઓ !

આ વચ્ચે અમયકુમારનું ન્યાયચાતુર્ય અને રુપસુંદરીની સદ્ગુણનિષ્ઠા એ વિષયે ત્યાં એક સરસો જયજયકાર થયો. ત્યાર બાદ તે પતિપત્નિ પોતાના માતાપિતાસહ મોટા આનંદથી ઘેર આવ્યાં અને રુપસુંદરી, પોતાના પતિ સહિત પોતાના સદ્ગુણનાં મિષ્ટ ફળો ચાખતી અતિ આનંદમાં કાલ નિર્ગમન કરવા લાગી.

- २२ श्री महावीर चरित (निर्वाणकांड भाषा-गाथा
अन निर्वाण पूजनसहित हिंदी २०००) ०)-॥
- *२३ श्री कुंदकुंदाचार्यचरित्र (गुजराती १७००) ०)≡
- *२४ श्रविकाबोधस्तवनावली (गुजराती-हिंदी २०००)०)-
- २५ आपणी स्थितिमां शुं संतोष राखवो जोइए(२०००)०)=
- *२६ श्री श्रीपालचरित्र (हिन्दी २०००) १)=
- २७ श्री जम्बूस्वामी चरित्र (हिंदी भाषा २०००) ०।
- २८ प्रातःस्मरण मंगलपाठ (हिंदी २०००) ०+
- २९ श्री दशलक्षण धर्म (कथा सहित. हिंदी २०००) ०।-
- ३० त्रेपनक्रिया विवरण (गुजराती २०००) ०)-॥
- ३१ श्रेणिकचरित्र (हिंदी १००० पृ. ४०० पाकुं पुंठुं) १॥
- ३२ जिनचतुर्विंशतिकाव्य (हिन्दी प्र. २२००) ०)-
- *३३ इश्वरका कर्तृत्वं (हिन्दी) विनामूल्य
- ३४ तत्त्वार्थसूत्र (गुजराती टीका ५०० पृ. २००) ०॥=
- ३५ जीवविचार (गुजराती २१००) ०)=
- ३६ सागारधर्माभृत पूर्वार्द्ध (पृ. ३५०. प्र. २२५० हिन्दी) १॥
- ३७ श्राविका सुबोध (गुजराती प्र. २१००) ०।=
- ३८ बालशिक्षा (हिन्दी २१००) ०)-॥
- ३९ रूपसुंदरी (गुजराती २१००) ०।
- ४० हिंदीभक्तामर और प्राणप्रिय काव्य (हिन्दी २०००)०)-

उपलां पुस्तको तथा सर्वे प्रकारनां हिन्दी गुजराती भाषानां
जैन पुस्तको तेमज पवित्र काश्मीरी केशर मळवानुं स्थळ-

मेनेजर-“दिगंबर जैन पुस्तकालय”-सुरत.

* आ निशानवाळां पुस्तको सीलकमां नथी.

જાળવાયોગ્ય સમાચાર.

સૌથી ઉત્તમ કેશર કાશ્મીરમાં પાકે છે અને એજ કેશર વિલાયતી કેશર કરતાં ભાવ, ગુણ અને શુદ્ધતામાં ચઢતું હોય છે.

દરેક જૈનને પવિત્ર કેશર વાપરવાનો સ્વપ્ન પડે છે જેથી દરેકને શુદ્ધ સ્વદેશી કેશર હર વસ્ત્રને મઢી શકે માટે, 'પવિત્ર કાશ્મીરી કેશર' સુરતના દિગંબર જૈન પુસ્તકાલયમાંથી માત્ર એક રૂપ્યે તોલાથી સર્વેને છુટક તથા જથાબંધ પુરું પાડવામાં આવે છે.

સમગ્ર જૈનોમાં માત્ર "દિગંબર જૈન" માસિકજ એક એવું પત્ર છે કે જે દર વર્ષે ચિત્રાવિચિત્ર સ્વાસ અંક તથા પંચાંગ ઉપરાંત હિન્દી-ગુજરાતી ભાષાનાં અનેક પુસ્તકો ભેટ આપે છે, જ્યારે એનું વાર્ષિક મૂલ્ય માત્ર રૂપ્યા પોળાબેજ છે.

ગુજરાતી ભાષામાં ઘણાંજ સસ્તી કિંમતે જૈન પુસ્તકો મઢી શકે તે માટે સુરતમાં 'સસ્તી જૈન ગ્રંથમાળા' સ્થપાઈ છે, જે દર વર્ષે પોસ્ટેજ સાથે માત્ર આઠ આનામાં ૪૦૦ પાનાનું બાંચન પુરું પાડે છે.

સસ્તી જૈનગ્રંથમાળા (સુરત)નો પ્રથમ મળકો 'ચેતન-કર્મ-ચરિત્ર' જે ૨૨૬ પૃષ્ઠનો છે, તે માત્ર ચાર આનાની કિંમતે છુટક મઢી શકે છે.

Printed by
Matubhai Bhaidas at K. A's. the "Surat Jain"
Printing Press, Khapatia Chakla-Surat.

Published by
MOOLCHAND KISANDAS KAPADIA.
Chandawadi-Surat.

